

KRZYSZTOFORY

Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

42

Muzeum Krakowa

Kraków 2024

Recenzenci zeszytu 42 / Reviewers of Volume 42: Aneta Borowik (Uniwersytet Śląski), Janusz Czop (Narodowy Instytut Muzeów), Aleksandra Krypczyk-de Barra (Muzeum Narodowe w Krakowie), Mirosław Kuklik (Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy w Pucku), Agnieszka Jankowska-Marzec (Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie), Filip Musiał (Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Krakowie), Grzegorz Nieć (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Zdzisław Noga (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Agnieszka Chłosta-Sikorska (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Agnieszka Wanicka (Uniwersytet Jagielloński), Tomasz Zaucha (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie), Barbara Zbroja (Archiwum Narodowe w Krakowie), Anna Ziębińska-Witek (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Krzysztof Zamorski (Uniwersytet Jagielloński), Zdzisław Zblewski (Uniwersytet Jagielloński)

Redaktor prowadzący / Commissioning Editor: Anna Biedrzycka

Tłumaczenie na język angielski / Translation into English: Maria Piechaczek-Borkowska

Projekt graficzny / Graphic Design: Monika Wojtaszek-Dziadusz

Ilustracje / Illustrations: Agra Art, Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach (AAK), Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), Archiwum Państwowe w Warszawie, Biblioteka Jagiellońska (BJ), Biblioteka Narodowa (BN), International Council of Museums (ICOM), Muzeum Historii Polski (MHP), Muzeum Krakowa (MK), Muzeum Narodowe w Krakowie (MNK), Muzeum Narodowe w Warszawie (MNW), Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC), Polska Akademia Umiejętności, Śląska Biblioteka Cyfrowa (ŚBC), War Relics Forum, Wikimedia Commons, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum (ZKW)
zbiory / collections of: rodziny Tetmajerów / the Tetmajer family
oraz / and: Rafał Chmielewski (MHP), Lewis Clarke (Wikipedia), Jakub Czaja, Mateusz Drożdż, Marek Gręplowski, Adrian Grycuk (Wikipedia), Jacqueline Guillot (Pexels), Marcin Gulis (MK), Guillaume Hankenne (Pexels), Marcin Herrmann, Piotr Idem (MK), Patryk Jezierski (MNK), Gagan Kaur (Pexels), Alper Murat Kirpik (Pexels), Helena Kocur (MK), Bogdan Krężel (MK), Elżbieta Lang (MK), Piotr Ligier (MNW), Noland Live (Pexels), Mikołaj Niedojadło (MK), Adrien Olichon (Pexels), Wojciech Paduchowski, Jaroslav Pulicar, Zygmunt Put (Wikipedia), Zbigniew Reszka (Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie), Andrzej Ring (ZKW), Lech Sandzewicz (ZKW), Anna Shvets (Pexels), Maciej Szczepańczyk (Wikipedia), Anna Warzecha (MK), Agata Klimek-Zdeb (MK), Karolina Żłobecka (MK)

ISSN 0137-3129

© Muzeum Krakowa, Kraków, 2024

Wydawca / Publisher:

Muzeum Krakowa, Rynek Główny 35, 31-011 Kraków
www.muzeumkrakowa.pl
www.facebook.com/muzeumkrakowa

<https://journals.akademicka.pl/krzysztofor>

Rocznik jest wpisany do prowadzonego przez MEiN Wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych z 3 listopada 2023 r.: na liście nr 32461; unikatowy identyfikator czasopisma – 201305 / The annual is included on the updated list of scholarly journals and peer-reviewed proceedings from international conferences accredited by the Ministry of Education and Science published on 3 November 2023: item No. 32461 on the list; the journal's unique identifier is 201305

Czasopismo jest indeksowane w bazie ERIH PLUS / The journal is included in the ERIH PLUS database

Pierwotną wersją czasopisma jest wersja papierowa / The periodical originally comes out in paper

Printed in Poland

Nakład 200 egz. / An edition of 200 copies

Skład, przygotowanie do druku / Typesetting: Jacek Łucki

Druk / Print: ZAPOL Sobczyk Sp.k.

Redaktor / Editor

Michał Niezabitowski

Rada Naukowa / Scientific Council

Zdzisław Noga – przewodniczący / President (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Antoni Bartosz (Muzeum Etnograficzne w Krakowie), Jacek Chrobaczyński (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Péter Farbaky (Budapesti Történeti Múzeum, Węgry), Jacek Gądecki (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), Jacek Górski (Muzeum Archeologiczne w Krakowie), Dariusz Kosiński (Uniwersytet Jagielloński), Piotr Krasny (Uniwersytet Jagielloński), Anna Niedźwiedź (Uniwersytet Jagielloński), Jacek Purchla (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie; Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie), Volker Rodekamp (Stadtgeschichtliches Museum Leipzig, RFN)

Kolegium Redakcyjne / Editorial Board

Michał Niezabitowski – przewodniczący / President, Anna Bednarek, Anna Biedrzycka, Ewa Gaczoł, Piotr Hapanowicz, Zdzisław Noga, Jacek Salwiński, Andrzej Szoka, Barbara Świadek, Jacek Zinkiewicz – sekretarz / Secretary

Kronika działalności Muzeum Krakowa w 2023 roku

Informacje o autorze: historyk, kustosz w Muzeum Krakowa, zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Krakowa, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Information about the author: historian, Collections Curator at the Museum of Kraków, Deputy Program Director at the Museum of Kraków, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Słowa kluczowe: Włodzimierz Tetmajer, *Chrystus w domu Marty i Marii, siostr Łazarza*, fort Jugowice, Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego, Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa, Centrum Działań Społecznościowych, polityka gromadzenia zbiorów

Keywords: Włodzimierz Tetmajer, *Christ in the House of Martha and Mary, sisters of Lazarus*, Jugowice fort, Museum and Centre of the Scout Movement, Kraków's Intangible Heritage Interpretation Centre, Community Activity Centre, collections acquisition policy

Rok Włodzimierza Tetmajera

29 listopada 2022 roku Senat Rzeczypospolitej Polskiej jednomyślnie podjął uchwałę o ustanowieniu roku 2023 Rokiem Włodzimierza Przerwy-Tetmajera. 29 grudnia 2022 roku w Rydlówce i w pałacu Pod Krzysztoforą odbyła się uroczystość inauguracji Roku Tetmajera. Wspólne kołędowanie rozpoczęło się w Rydlówce, następnie uczestnicy wydarzenia przemaszerowali przez Bronowice i przyjechali specjalnym, kołędniczym tramwajem do Rynku Głównego. W Krzysztoforach, po uroczystych przemowach, partnerzy Muzeum i programu Roku Tetmajera z całej Polski podpisali oficjalne porozumienie programowe. Spotkanie zakończyło wspólne biesiadowanie ludzi „różnych stanów”.

Cały rok upłynął pod znakiem wydarzeń muzealnych w ramach wspólnego – krakowskiego i ogólnopolskiego – świętowania Roku Tetmajera. Muzeum Krakowa współpracowało z 12 partnerami z całego kraju i zorganizowało 200 wydarzeń o zasięgu bronowickim, krakowskim i ogólnopolskim. Szczególną rolę odgrywał w tym zakresie zespół Rydlówki, który odpowiadał za realizację sporej części programu Roku Tetmajera.

Ostatnie posiedzenie Rady Muzeum Krakowa w kadencji 2020–2023, sala Baltazara Fontany w pałacu Pod Krzysztoforą, 5 grudnia 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

Zdecydowanie najważniejszym elementem obchodów była wystawa czasowa w Pałacu Krzysztofora *Włodzimierz Tetmajer. Siła barw i temperamentu*, przygotowana przez zespół Muzeum z kuratorką Martą Marek na czele, będąca kompletnym, monograficznym przeglądem twórczości artysty, opartym na szeroko zakrojonych kwerendach w muzeach, ale też w prywatnych zbiorach. Na zauważenie zasługuje interdyscyplinarna konferencja *Oblicza Włodzimierza Tetmajera*, przygotowana przez dr. Piotra Hapanowicza we współpracy z dr Joanną Zdebską-Schmidt. Konferencja miała miejsce 10 listopada 2023 roku, towarzysząc finiszowi wystawy. Stanowiła rodzaj podsumowania wystawy i Roku Tetmajera, z referatami omawiającymi drogę artystyczną, działalność polityczną, związki Tetmajera z teatrem krakowskim, z Podhalem i oczywiście z Bronowicami.

Rada Muzeum Krakowa

W 2023 roku odbyły się dwa posiedzenia Rady Muzeum Krakowa. 25 września członkowie Rady zapoznali się ze sprawozdaniem Muzeum Krakowa za rok 2022. Rada przyjęła sprawozdanie oraz odbyła dyskusję nad planami Muzeum na rok 2024. 5 grudnia miało miejsce ostatnie posiedzenie Rady Muzeum w kadencji 2020–2023. Prezydent Krakowa prof. Jacek Majchrowski wręczył dyplomy z podziękowaniem za pracę dla Muzeum i miasta wszystkim

Uroczyste otwarcie Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego z wystawą stałą *Harcerskie ścieżki* – ognisko harcerskie z udziałem prezydenta RP Andrzeja Dudy, 29 września 2024 r., fot. Marcin Gulis, MK

członkom Rady kierowanej przez prof. Jacka Purchlę. Dyrektor Michał Niezabitowski podsumował pracę Muzeum w całej kadencji i nakreślił plany na 2024 rok.

Projekty strategiczne

Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego

W 2023 roku oddano pod osąd publiczności efekty wielu lat pracy w forcie Jugowice, prowadzonej w imieniu Gminy Miejskiej Kraków przez Zarząd Budynków Komunalnych w Krakowie przy znaczącym udziale Muzeum Krakowa. W maju 2022 roku Muzeum Krakowa przejęło w dzierżawę obiekt gotowy do eksploatacji po zakończeniu prac modernizacyjnych i remontowych. W roku 2023, najpierw 6 lipca, uroczyste, z udziałem m.in. zastępcy prezydenta Krakowa Bogusława Kośmidera, otwarto wystawę stałą *Fort Jugowice – dziedzictwo miejsca* (zespół kuratorski: Piotr Opaliński, dr Wacław Szczepanik i Bartosz Arkuszewski, projekt wykonawczy Tomasz Więckowski Boha Concept, wykonawca aranżacji Group AV sp. z o.o.). Następnie 29 września miało miejsce uroczyste otwarcie Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego z wystawą stałą *Harcerskie ścieżki* i aneksem *Harcerska twierdza*. W wydarzeniu wzięli udział m.in. prezydent RP Andrzej Duda, prezydent Krakowa Jacek Majchrowski, przedstawiciele organizacji harcerskich z Krakowa i Małopolski.

Koncepcję i scenariusz wystawy stałej przygotowali przedstawiciele obu organizacji harcerskich, tj. ZHP i ZHR

(konsorcjum w składzie: hm. Dariusz Grochał, phm. Paweł Lisowski, hm. Michał Łeszyk, phm. Wojciech Przybylski, hm. Mariusz Siudek, hm. Paweł Szczerciński, hm. Dominik Skwierawski, hm. Michał Sternicki, hm. Piotr Turkiewicz, hm. Krzysztof Wójtowicz wraz z Tomaszem Natorem oraz Janem Bielawskim). Projekty przygotowali projektanci JAZ+Architekci Żmijewski Jaworski s.c., wykonawcą aranżacji była firma Trias Avi sp. z o.o.

Ze strony Muzeum realizacją projektu wystaw stałych kierował Jan Dziechciowski, a kierowanie oddziałem przejął w roku 2023 Bartosz Rzońca. Nadzór nad całością inwestycji sprawowała dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak. Wszystkie działania miejskie w sprawie utworzenia Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego koordynował zastępca prezydenta Krakowa Bogusław Kośmider.

30 września i 1 października 2023 roku Muzeum Krakowa zaprosiło na pierwsze dni otwarte Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego, ze specjalnie przygotowaną ofertą zwiedzania wystaw stałych oraz programem wydarzeń towarzyszących przygotowanym przez krakowskich harcerzy. Nowy oddział Muzeum został zbudowany wokół fenomenu harcerskiej pracy wychowawczej i z opowieścią o historii krakowskiego i polskiego harcerstwa na wystawie stałej. Muzeum prezentuje także historię twierdzy Kraków, w szczególności dziedzictwa miejsca, fascynująco przywołanego na drugiej wystawie stałej *Fort Jugowice – dziedzictwo miejsca*.

W ostatnim kwartale roku prowadzono prace nad częścią pozawystawienniczą oddziału, dokonywano odbioru

Kustosze Zbigniew Semik oprowadza po wystawie *Atomowa groza* w podziemiach dawnego kina Światowid, 17 września 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

wyposażenia sal konferencyjnych, multimediiów. Dużą popularnością cieszyła się oferta pokoi noclegowych jako zaplecza dla harcerskich pobytów w Muzeum i naszym mieście. Na rok 2024 zaplanowano niezbędne korekty i uzupełnienia na wystawie harcerskiej w części interaktywnej tej ekspozycji.

Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów

Muzeum Krakowa do końca 2023 roku odpowiadało za zarządzanie Muzeum – Miejscem Pamięci KL Płaszów. 1 stycznia 2024 roku funkcję dyrektora tego Muzeum objęła kustosz Monika Bednarek, przez wiele lat kierowniczką oddziału Fabryka Emalia Oskara Schindlera.

W pierwszej połowie roku rozstrzygnięto postępowanie przetargowe dla terenu poobozowego i 6 czerwca podpisano umowę na zagospodarowanie terenu z firmą RE-Bau. Zlecono także Pracowni Koza Nostra projekt wykonawczy wystawy stałej w planowanym Memoriale i Szarym Domu (27 marca). W trakcie roku zaktualizowano scenariusz wystawy stałej w koordynacji z przygotowywanym projektem aranżacji. Opracowano m.in. teksty do planowanej wystawy stałej.

Ostatecznie zaplanowane prace na terenie poobozowym zostały zakończone w lutym 2024 roku. 22 grudnia 2023 roku ogłoszono postępowanie przetargowe na roboty budowlane w głównym budynku Muzeum – Memoriale, które powinny rozpocząć się w 2024 roku.

14 czerwca 2023 roku w pałacu Pod Krzysztofony spotkała się Rada Muzeum KL Płaszów kierowana przez Piotra Cywińskiego, która zapoznała się i odbyła dyskusję nad projektami wykonawczymi dla terenu poobozowego oraz poddała ocenie działalność Muzeum w latach 2022–2023.

Muzeum Nowej Huty i *Podziemna Nowa Huta*

Muzeum Krakowa w 2023 roku ponownie podjęło starania o pozyskanie środków unijnych na projekt *Modernizacja i rozbudowa dawnego kina Światowid na potrzeby Muzeum Nowej Huty*. Muzeum przygotowało niezbędną dokumentację i 26 września złożyło wniosek aplikacyjny w ramach

Spotkanie w ramach cyklu *DNA Krakowa: Krakowskie zwierzęta na etacie*, sala Miedziana w pałacu Pod Krzysztofony, pośrodku prowadzący Katarzyna Winiarczyk i Kamil Stasiak, 20 lipca 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

działania Infrastruktura kultury i turystyki kulturowej w programie Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027. Obszar 1. Rozwój infrastruktury kultury (zabytkowej i niezabytkowej). Wniosek uzyskał pozytywną ocenę formalną, następnie merytoryczną i w styczniu 2024 roku został skierowany do tzw. oceny ostatecznej. Całością prac kierowała niezwykle skutecznie Anna Wdzięczny, a wartość merytoryczną, zwłaszcza w obszarze oferty kulturalnej i programowej, opracował zespół Muzeum Nowej Huty kierowany przez kustosz Karolinę Żłobeką.

W ostatnim kwartale 2023 roku Muzeum podjęło decyzję o ogłoszeniu postępowania przetargowego na remont pomieszczeń na osiedlu Szkolnym 22, w planach mających być centrum *Podziemnej Nowej Huty*. Projekt *Podziemna Nowa Huta*, zapoczątkowany przez Muzeum PRL-u i prowadzony do tej pory przez Muzeum Nowej Huty na wystawie czasowej *Atomowa groza* i wystawie w schronie na osiedlu Szkolnym 37, ma szansę uzyskania nowoczesnego zaplecza wystawienniczego i edukacyjnego wraz z prezentacją schronów z okresu zimnej wojny w wynajmowanych pomieszczeniach budynku na osiedlu Szkolnym 22, pod warunkiem przeprowadzenia prac remontowych oraz stosownego przystosowania do potrzeb muzealnych. Muzeum przeprowadzi prace inwestycyjne z własnych środków, ponieważ w związku z planowaną modernizacją siedziby Muzeum Nowej Huty w Światowidzie, od roku 2025 to obiekt na osiedlu Szkolnym 22 przez kilka lat będzie miejscem pracy i działalności nowohuckiego oddziału.

Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa w Domu pod Krzyżem (CDN)

Muzeum rozwija i wzmacnia pozycję tej nowej komórki muzealnej (od 2023 roku oddziału Muzeum). CDN aktywne działa na rzecz opieki i popularyzacji niematerialnego dziedzictwa Krakowa. Pracownicy oddziału występują coraz częściej w roli ekspertów niematerialnego dziedzictwa miasta. 15 grudnia 2023 roku w pałacu Pod Krzysztofony od-

było się pierwsze posiedzenie powołanego przez prezydenta miasta Zespołu ds. Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa. Piętnastoosobowy zespół, składający się z ekspertów, pracowników instytucji zajmujących się niematerialnym dziedzictwem, kierowany jest przez Katarzynę Piotrowską, zastępcę dyrektora Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa (przewodnicząca), i Michała Niezabitowskiego, dyrektora Muzeum Krakowa (wiceprzewodniczący). W skład zespołu wchodzi także pracownicy CDN: dr Andrzej Szoka i Izabela Okręglika. CDN ma stać się też filarem projektu badawczego *Atlas niematerialnego dziedzictwa Krakowa*, który został zapoczątkowany przez Muzeum w ostatnim kwartale 2023 roku.

Równocześnie Muzeum prowadziło prace nad aktualizacją projektu architektonicznego Domu pod Krzyżem na potrzeby Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa, tak aby możliwa była modernizacja tego obiektu pod kątem nowych rozwiązań funkcjonalno-użytkowych w perspektywie lat 2026–2029.

Centrum Działań Społecznościowych (CDS)

Ubiegły rok był drugim w działalności Centrum Działań Społecznościowych w Krzysztoforach. W drugiej połowie roku CDS stał się częścią oddziału Pałac Krzysztoforów, z głównym zadaniem profesjonalnej koordynacji zaangażowania społecznego instytucji.

Pracami CDS kierował kustosz Kamil Stasiak, autor wystawy stałej w Pałacu Krzysztoforów, jednocześnie inicjator cyklu *DNA Krakowa*. Narzędziami działań społecznościowych Muzeum były:

- Sala Spotkań Krakowian Spotka w Krzysztoforach, którą oddano w przyjazne użyczenie wielu organizacjom pozarządowym współpracującym z Muzeum (kolejną Spotkę w ciągu roku przygotowało Muzeum Podgórze);
- Depozyty Pamięci działające w kilku oddziałach, stanowiące miejsce realizacji partycypacyjnych mikroopowieści muzealnych. Depozyty Pamięci to autorski pomysł Melanii Tutak z Muzeum Podgórze, a inicjatywy kameralnych projektów partycypacyjno-społecznych w skromnych przestrzeniach gablot Depozytów Pamięci zaczęły funkcjonować w Fabryce Emalia Oskara Schindlera, a także w niewielkim wymiarze w Muzeum Ruchu Harcerskiego;
- *DNA Krakowa* – cykl spotkań sieciujących prowadzonych przez Katarzynę Winiarczyk i Kamila Stasiaka, będących przestrzenią do dyskusji i przede wszystkim miejscem inicjowania współpracy w ważnych dla miasta i jego mieszkańców kwestiach.

W ramach CDS działała także jednoosobowa komórka koordynacji wolontariatu. Katarzyna Garus umiejętnie nawiązywała kontakt z osobami chętnymi do pracy w Muzeum w charakterze wolontariuszy. Ich działalność wspierała aktywność tych komórek, które zgłaszały chęć wzmocnienia składu swoich zespołów pracowniczych. Wolontariusze uczestniczyli w działaniach wielu zespołu projektowych, ale także dostawali szansę realizacji swoich zainteresowań i planów osobistych.

Zbiory, inwentaryzacja muzealiów

Rok 2023 był bardzo efektywnie wykorzystany do wzbogacenia zbiorów Muzeum. Pokazują to zarówno liczby, jak i wartość pozyskanych obiektów. W 2023 roku Muzeum pozyskało do zbiorów łącznie 427 muzealiów o wartości 702 021,06 zł. Nabytki te objęły 145 obiektów pozyskanych drogą zakupu (o wartości 635 681,06 zł), 192 dary (o wartości 55 480,00 zł) i 89 przekazów (o wartości 10 860,00 zł).

Wybrane nabytki Muzeum Krakowa

Zakupy

- para portretów małżeństwa Wolffów: Jędrzej Grabowski, *Portret Tekli z Morbitzerów Wolffowej*, 1864, olej, płótno, 84 × 68,5 cm, nr inw. MHK-6283/III; Jędrzej Grabowski (?), *Portret Wincentego Wolffa*, 2. poł. XIX w., olej, płótno, 84 × 67,5 cm, nr inw. MHK-6282/III;
- Bogumił Gąsiorowski (?), *Kulig krakowski*, nie później niż 1872, olej, płótno, 63,5 × 83 cm, nr inw. MHK-6285/III;
- Włodzimierz Tetmajer, *Chrystus w domu Marty i Marii, siostr Łazarza*, ok. 1910–1914, olej, płótno, 71,5 × 99,2 cm, nr inw. MHK-6290/III (zakup dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z budżetu państwa w ramach programu własnego Narodowego Instytutu Muzeów *Rozbudowa zbiorów muzealnych*);
- trzy obrazy Jacka Sroki: *Budowa świata*, 1992, akwaforta, akwatinta, 168,2 × 98,4 cm (arkusz 191,2 × 121,5 cm), nr inw. MHK-3935/VIII, *Portret żony w stanie wojennym*, olej, płótno, 160 × 125 cm, nr inw. MHK-208/IV, *Plac Centralny – Intermission*, olej, płótno, 150 × 190 cm, nr inw. MHK-207/IV;
- trzy obrazy Marka Bielenia z cyklu nawiązującego do mitologii Słowian: *Swarog VIII (Zajeżdźnia autobusowa na Mistrzejowicach)*, 2014, olej, płótno, 65 × 85 cm, nr inw. MHK-203/IV, *Dennica III*, Kraków, 2014, olej, płótno, 65 × 85 cm, nr inw. MHK-204/IV, *Mara I*, Kraków, 2012, olej, płótno, wym. 100 × 110 cm, nr inw. MHK-205/IV;
- Zygmunt Mysłakowski, *Portret Konstantego Laszczki*, 1950–1952, odbitka fotograficzna, 39,7 × 29,3 cm, nr inw. MHK-Fs23198/IX;
- Franciszek Kryjak, *Powódź w Krakowie*, 12 lipca 1903 r., odbitka fotograficzna, 17 × 23 cm / 30 × 36 cm, nr inw. MHK-Fs23199/IX;
- Jaroslav Pulicar, *Czarne Juwenalia w Krakowie*, maj 1977 r., dziewięć negatywów fotograficznych, 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9690/N/1-9;
- talerz porcelanowy ze Szpitala Żydowskiego w Krakowie, Fabryka Porcelany i Wyrobów Ceramicznych Ćmielów, porcelana szklwiona, lata 20. XX w., średn. 18,5 cm, nr inw. MHK-1006/VII;
- gorset krakowski z okolic Czyżyn, ok. 1900, tybet, drelich, pasmanteria, szycie, 39 × 42 cm, nr inw. MHK-426/Xa;
- *Historia rozwoju Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania*, album z 75 odbitkami fotograficznymi, Kraków,

Jędrzej Grabowski, *Portret Tekli z Morbitzerów Wolffowej*, 1864, olej, płótno, 84 × 68,5 cm, nr inw. MHK-6283/III

Jędrzej Grabowski (?), *Portret Wincentego Wolffa*, 2. poł. XIX w., olej, płótno, 84 × 67,5 cm, nr inw. MHK-6282/III

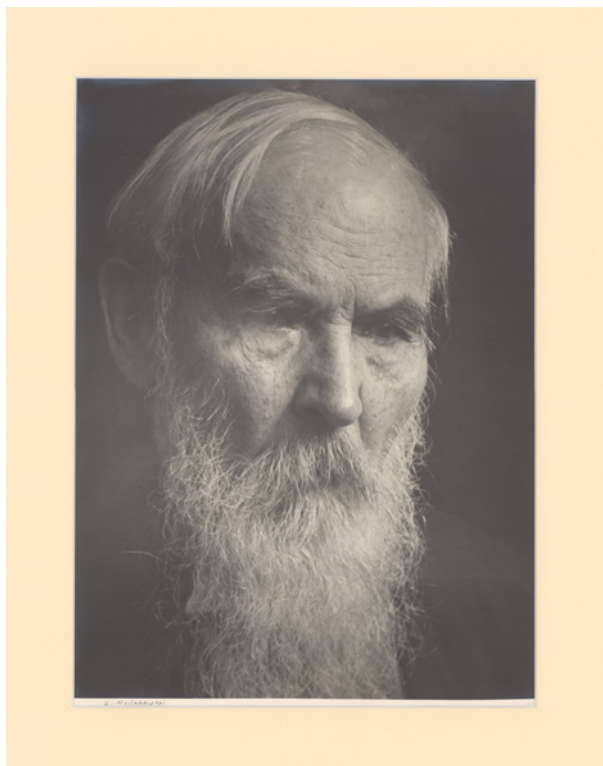
Włodzimierz Tetmajer, *Chrystus w domu Marty i Marii, siostr Łazarza*, ok. 1910–1914, olej, płótno, 71,5 × 99,2 cm, nr inw. MHK-6290/III

Marek Bielen, *Swarog VIII*, 2014, olej, płótno, 65 × 85 cm, nr inw. MHK-203/IV

Jacek Sroka, *Budowa świata*, 1992, akwaforta, akwatinta, 168,2 × 98,4 cm (arkusz 191,2 × 121,5 cm), nr inw. MHK-3935/VIII

Zygmunt Mysłakowski, *Portret Konstantego Laszczki*, 1950–1952, odbitka fotograficzna, 39,7 × 29,3 cm, nr inw. MHK-Fs23198/IX

Gorset krakowski z okolic Czyżyn, ok. 1900, tybet, drelich, pasmanteria, szycie, 39 × 42 cm, nr inw. MHK-426/Xa

1910–1967, fotografia czarno-biała, karton, tektura, skóra, płótno, wym. albumu 30 × 40 cm, wym. odbitek 5 × 9–13 × 18,1 cm, nr inw. MHK-Fs23195/IX/1-76;

Franciszek Kryjak, *Powódź w Krakowie* (widok ze wzgórza wawelskiego na zalany przez wezbrane wody Wisły rejon ulic Powiśle i Zwierzynieckiej), 12 lipca 1903 r., odbitka fotograficzna, nr inw. MHK-Fs23199/IX

Jaroslav Pulicar, *Pochód juvenaliowy na Rynku Głównym w Krakowie*, maj 1977 r., negatyw, 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9691/N/6

Talerz porcelanowy ze Szpitala Żydowskiego w Krakowie, Fabryka Porcelany i Wyrobów Ceramicznych Ćmielów, porcelana szklwiwna, lata 20. XX w., średn. 18,5 cm, nr inw. MHK-1006/VII

- okładka notesu pamiątkowego – karnetu balowego z otwarcia kręgielni Sokoła Podgórskiego (wraz z ołówkiem), Austro-Węgry, 1912, alpaka, wym. okładki

Ludwik Leszko, *Polska drużyna na Spartakiadzie*, 1953, olej, tektura, 75,5 × 102,5 cm, nr inw. MHK-200/IV

Ludwik Leszko, *Nowa Huta rośnie w siłę*, 1950, olej, tektura, 71,5 × 89 cm, nr inw. MHK-202/IV

245

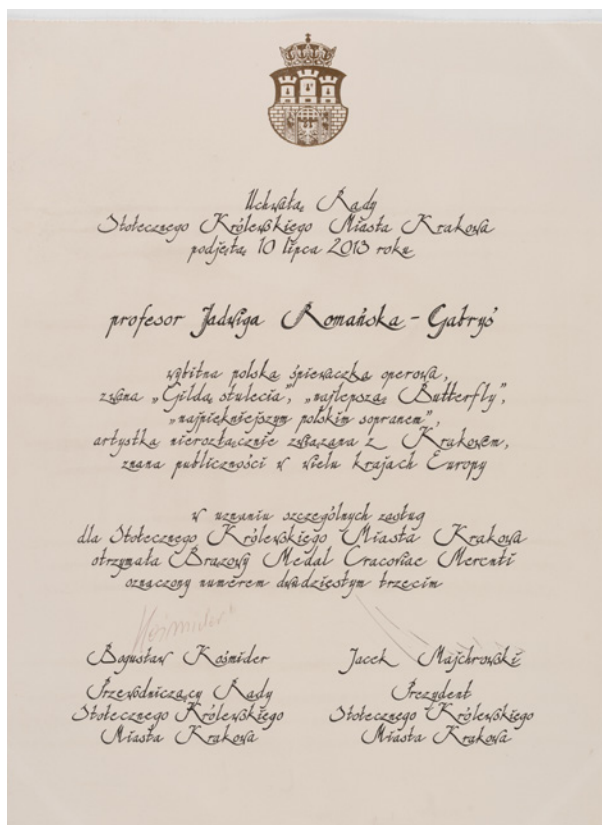
Medal brązowy Cracoviae Merenti przyznany śpiewaczce Jadwidze Romańskiej-Gabryś, Mennica Warszawska, 2013, tombak, odlew, średn. 6 cm, nr inw. MHK-4393/II N/1 (awers) i MHK-4393/II N/1/R (rewers)

4,8 × 7 cm, dł. ołówka 7 cm, nr inw. MHK-6280/III/1-2;

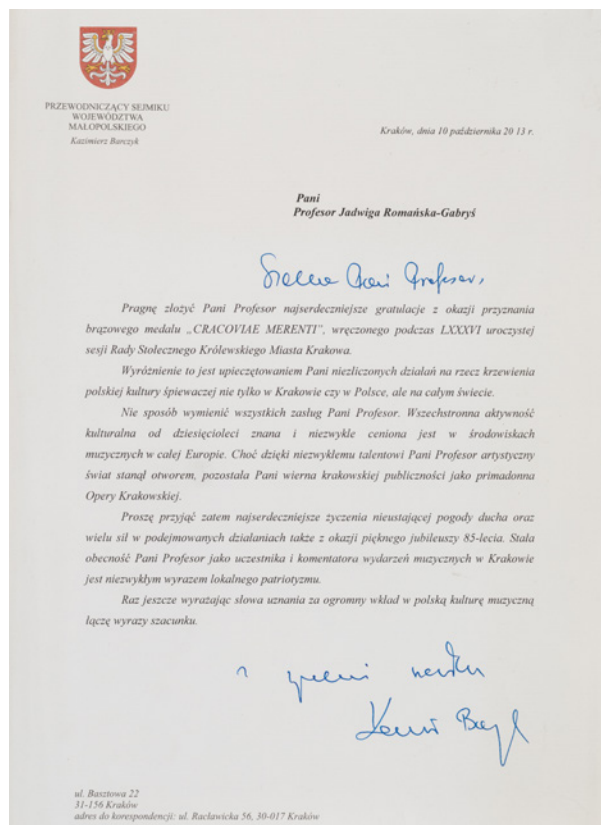
- szopki krakowskie (6 sztuk) zgłoszone na 81. konkurs *szopek krakowskich* (2023): Stanisław Malik, Kraków, 2023, I nagroda w kategorii szopek średnich, 108 × 70 × 34,5 cm, nr inw. MHK-427/Xa, Jakub Zawadzinski, Kraków, 2023, II nagroda w kategorii szopek małych, 31,5 × 16 × 9,5 cm, nr inw. MHK-428/Xa, Józef Madej, Kraków, 2023, I nagroda w kategorii szopek dużych, 205 × 93 × 52 cm, nr inw. MHK-429/Xa, Zbigniew Gillert, Kraków, 2023, udział w konkursie w kategorii szopek miniaturowych, 19,5 × 14 × 10 cm, nr inw. MHK-430/Xa, Józef Tyrpa, Rusocice, 2023, III nagroda w kategorii szopek małych, 70 × 45 × 35 cm, nr inw. MHK-431/Xa, Julia Cyganik, Kraków, 2023, I nagroda w kategorii szopek młodzieżowych, 46,5 × 25 × 20 cm, nr inw. MHK-432/Xa.

Dary

- zespół prac Ludwika Leszki, w tym sześć obrazów (*Polska drużyna na Spartakiadzie*, 1953, olej, tektura, 75,5 × 102,5 cm, nr inw. MHK-200/IV; *Nowa Huta rośnie w siłę*, 1950, olej, tektura, 71,5 × 89 cm, nr inw. MHK-202/IV, *Węglarze*, Kraków, 1945, olej, płyta pilśniowa, 49,5 × 69 cm, nr inw. MHK-197/IV, *Wyzwolenie Krakowa*, Kraków, 1945, olej, tektura, 72 × 103 cm, nr inw. MHK-198/IV, *Zator na Wiśle*, Kraków, 1950, olej, tektura, 70 × 96,5 cm, nr inw. MHK-199/IV, *Port morski – załadunek węgla*, Kraków, 1949, olej, tektura, 50 × 70 cm, nr inw. MHK-201/IV) i trzy autoportrety, a także fotografie przedstawiające artystę;
- zespół odznaczeń i nagród przyznanych śpiewaczce Jadwidze Romańskiej-Gabryś (m.in. medal brązowy Cracoviae Merenti, Mennica Warszawska, 2013, tombak, odlew, średn. 6 cm, z dyplomem i listem gratulacyjnym), nr inw. MHK-4393/II N/1-5;

Dyplom medalu Cracoviae Merenti przyznanego Jadwidze Romańskiej-Gabrys, nr inw. MHK-4393/II N/3

List gratulacyjny z okazji przyznania medalu Cracoviae Merenti Jadwidze Romańskiej-Gabrys, nr inw. MHK-4393/II N/5

Teodor Grott, kilim ścienny, Wytwórnia Kilimów Grott w Krakowie, lata 20.–30. XX w., wełna, len, splot kilimowy, 2 × 4 m, nr inw. MHK-6292/III

Obroża dla psa ze znacznikiem identyfikacyjnym, Kraków, 1903, cynk, skóra, wyrób warsztatowy, sztanca, wym. obroży: szer. 2,5 cm, dł. 47 cm, wym. znaczka 3,2 × 3,5 cm, nr inw. MHK-6279/III

- Jaroslav Pulicar, *Juvenalia w Krakowie*, maj 1977 r., 32 negatywy fotograficzne, 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9691/N/1-17, nr inw. MHK-9692/N/1-15;
- Teodor Grott, kilim ścienny, Wytwórnia Kilimów Grott w Krakowie, lata 20.–30. XX w., wełna, len, splot kilimowy, 2 × 4 m, nr inw. MHK-6292/III;
- obroża dla psa ze znacznikiem identyfikacyjnym, Kraków, 1903, cynk, skóra, wyrób warsztatowy, sztanca, wym. obroży: szer. 2,5 cm, dł. 47 cm, wym. znaczka 3,2 × 3,5 cm, nr inw. MHK-6279/III;

- plakietka pamiątkowa za zasługi w promowaniu dzieł Karola Szymanowskiego przyznana z okazji 60. rocznicy śmierci kompozytora, 1997–1998, odlew, brąz, 8,5 × 8,5 cm, w etui, nr inw. MHK-5128/VI/1-2;
- statuetka Ariona – nagroda Sekcji Teatrów Muzycznych ZASP, Warszawa, 2000, odlew, brąz patynowany, grawerowany, 15 × 39,5 cm, wraz z dyplomem, papier, druk, 30 × 21 cm, nr inw. MHK-5129/VI/1-3;
- plakietka pamiątkowa z okazji 20-lecia pracy na rzecz Opery Krakowskiej, 1975, odlew, brąz, 9,3 × 11,5 cm, w etui, nr inw. MHK-5130/VI/1-2.

W roku 2023 przeprowadzono spis kontrolny zbiorów w kolekcjach działów II, II N, VIII i VIII K. Pracami spisowymi sprawnie kierowała kustosz Małgorzata Niechaj pod nadzorem głównego inwentaryzatora Muzeum Krakowa Anny Bednarek. Opracowano zalecenia pospisowe i zlecono ich wdrożenie.

Konserwacja zbiorów

Pracownie konserwacji kierowane przez Annę Per-Żywolewską wykonują codzienną, stałą pracę, gwarantując właściwą opiekę nad muzealiami przechowywanymi w magazynach Thesaurus Cracoviensis oraz prezentowanymi na wystawach stałych i czasowych.

Wykonane prace konserwatorskie, w podziale na poszczególne pracownie, przedstawiono w tabeli.

Pracownie konserwacji Muzeum Krakowa	Liczba muzealiów poddanych konserwacji
Pracownia Malarstwa i Rzeźby	83
Pracownia Papieru i Fotografii	88
Pracownia Metalu	168
Pracownia Tkanin	73
Pracownia Szopek	59
Pracownia Mebli i Rzemiosła	42
Pracownia Intrologatorska	33

Wystawy

Wystawy stałe

Od wielu lat mocną stroną Muzeum są wystawy stałe, udostępniane w kilkunastu oddziałach. Największe zainteresowanie zwiedzających w 2023 roku przyciągały wystawy stałe w Fabryce Emalia Oskara Schindlera i Rynku Podziemnym, a także w Starej Synagodze i w drugiej kolejności wystawa stała w Pałacu Krzysztofory *Kraków od początku, bez końca*. Z obiektów udostępnianych sezonowo popularnością cieszyło się zwiedzanie Wieży Ratuszowej.

Oddziałami bez wystawy stałej są Muzeum Nowej Huty oraz Dom pod Krzyżem – Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa. Dom Zwierzyniecki kolejny rok stanowił zaplecze biurowe dla kilku pracowni Muzeum. Od 24 października 2022 roku nieczynna jest ekspozycja

w Celestacie. W kwietniu 2023 roku zamknięto ze względu na plan generalnego remontu Kamienicy Hipolitów wystawę stałą *Mieszkański dom*.

- *Dzieje i kultura Żydów krakowskich* – Stara Synagoga, ul. Szeroka 24;
- *Krakowskie Bractwo Kurkowe i obronność miejska* – Celestat, ul. Lubicz 16, wystawa nieczynna od 24 października 2022 roku;
- *Krakowianie wobec terroru 1939–1945–1956* oraz dawne cele Gestapo – oddział Ulica Pomorska, ul. Pomorska 2;
- *Mieszkański dom* – Kamienica Hipolitów, pl. Mariacki 3, wystawa nieczynna od 3 kwietnia 2023 roku;
- *Kraków – czas okupacji 1939–1945* – Fabryka Emalia Oskara Schindlera, ul. Lipowa 4;
- *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim* – Apteka pod Orłem, pl. Bohaterów Getta 18;
- Trasa turystyczna *Śladem europejskiej tożsamości Krakowa* – Rynek Podziemny, Rynek Główny 3;
- Wieża Ratuszowa, czynna od 8 marca do końca listopada;
- Barbakan i Mury Obronne, czynne od 12 kwietnia do 30 października;
- *Miasto pod kopcem Kraka* – Muzeum Podgórze, ul. Limanowskiego 51;
- Rydlówka, ul. Włodzimierza Tetmajera 28;
- *Stan zagrożenia – Podziemna Nowa Huta*, schron na os. Szkolnym 37;
- Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów, ul. Księcia Józefa 337, czynny dla publiczności w piątki i w soboty;
- *Kraków od początku, bez końca* – Pałac Krzysztofory, Rynek Główny 35;
- *Fort Jugowice – dziedzictwo miejsca* (od 6 lipca 2023) oraz *Harcerskie ścieżki* (od 29 września 2023) – Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego, ul. Forteczna 28.

Wystawy czasowe

Muzeum Nowej Huty

16 lutego 2023 roku w Muzeum Nowej Huty została otwarta wystawa *Trzepaki, Reksio, Atari*. Ekspozycja biła przez wiele miesięcy rekordy frekwencji i zyskała wiele bardzo pochlebnych recenzji, niewątpliwie budując pozytywną ocenę działalności nowohuckiego oddziału Muzeum Krakowa.

Wystawa była dziełem zespołowym, ale wielkie uznanie za kierowanie całym projektem wystawienniczo-edukacyjnym należy się kuratorce ekspozycji Agacie Klimek-Zdeb, która w przygotowaniu projektu aranżacji współpracowała z Grupą 68 Architekci z Tomaszem Trzaskalikiem na czele. Wystawa opowiadała o nieistniejącym albo istniejącym już tylko w naszej pamięci świecie dziecka z epoki PRL-u. Sposoby spędzania czasu wolnego od lat pięćdziesiątych do przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych zostały uchwycone z perspektywy przemian cywilizacyjnych, a jednocześnie silnie osadzone w kontekście historycznym czasów PRL-u. Mocną stroną pracy przy wystawie było opracowanie i realizacja ścieżki partycypacyjnej. Agata Klimek-Zdeb zaprosiła do dzielenia się swoimi opowieściami

Wernisaż wystawy *Trzepaki, Reksio, Atari*, Muzeum Nowej Huty, 16 lutego 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

Wernisaż wystawy *Trzepaki, Reksio, Atari*, pośrodku kuratorka wystawy Agata Klimek-Zdeb, po prawej autor aranżacji Tomasz Trzaskalik, 16 lutego 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

248

wiele osób z różnych środowisk, które stworzyły na wystawie budzący pozytywne emocje świat wspomnień, nostalgii i dziecięcych radości. Ekspozycja bardzo trafnie stworzyła warunki do międzypokoleniowego przekazu. Ścieżka zwiedzania została wypracowana wspólnie z dziećmi ze szkół nowohuckich w trakcie wielomiesięcznych, wspólnych zajęć warsztatowych. Wreszcie sukces wystawy oparty został na mnogości zgromadzonych oryginalnych zabawek i przedmiotów, opatrzonych autentycznymi opowieściami i historiami.

Na podkreślenie zasługuje także różnorodny, bardzo bogaty program edukacyjny wystawy, skierowany do róż-

nych grup odbiorców, cieszący się wielkim powodzeniem i niemal przez cały roku budujący zainteresowanie samą ekspozycją i wydarzeniami towarzyszącymi. Wystawa była udostępniana do 7 stycznia 2024 roku.

Muzeum Podgórze

9 marca 2023 roku w Muzeum Podgórze otwarto wystawę *Zanim wyrosły mury. Żydzi w Podgórzu*, zaplanowaną jako część programu obchodów 80. rocznicy likwidacji krakowskiego getta w marcu 1943 roku i stanowiącą element miejskiego programu tego wydarzenia, razem z m.in. z plenerową wystawą o likwidacji getta na placu Bohaterów

Wernisaż wystawy *Zanim powstały mury. Żydzi w Podgórzu*, Muzeum Podgórze, kurator Piotr Figiel oprowadza konsula Niemiec w Krakowie Michaela Grossa (z lewej), 9 marca 2023 r., fot. Bogdan Krężel, MK

Wręczenie nagród w konkursie na najpiękniejsze drzewko emausowe, sala Miedziana w pałacu Pod Krzysztofony, 10 kwietnia 2023 r., fot. Bogdan Krężel, MK

Getta i ekspozycją o powojennych rozliczeniach ze zbrodniami Zagłady w sali wystaw czasowych w Fabryce Emalia Oskara Schindlera.

Kurator wystawy Piotr Figiela, na co dzień kustosz Starej Synagogi, opowiedział historię żydowskiej podgórskiej gminy wyznaniowej, początkowo z siedzibą w Kłaśnie, od lat dziewięćdziesiątych XIX wieku do lat trzydziestych XX wieku samodzielnej gminy w Podgórzu. Wystawa była pierwszą tak obszerną prezentacją żydowskiej społeczności miasta Podgórze przed czasem Zagłady. Przybliżała bogactwo życia religijnego i duchowego, aktywność społeczną, charytatywną, dokonania artystyczne, potencjał osiągnięć ekonomicznych. Częścią wystawy było też przypomnienie konkretnych osób z elity żydowskiej Podgórze, także rodzin ważnych dla tej społeczności. Projekt aranżacji wystawy we współpracy z kuratorem ekspozycji przygotowała Marta Narocka-Harasz. Wystawa była czynna do 10 grudnia 2023 roku.

Od 2 do 31 marca na placu Bohaterów Getta można było obejrzeć wystawę planszową *Getto przestało istnieć. Likwidacja żydowskiej dzielnicy w Krakowie*, przygotowaną z okazji 80. rocznicy likwidacji krakowskiego getta. Materiał ilustracyjny wybrał i teksty opracował Jan Grabowski z Apteki pod Orłem, a projekt wykonał Bartłomiej Woch z Pracowni Plastycznej MK. Ekspozycję zobaczyli m.in. uczestnicy tradycyjnego Marszu Pamięci, prowadzącego z placu Bohaterów Getta na teren dawnego KL Plaszów, który odbył się 12 marca 2023 roku.

Fabryka Emalia Oskara Schindlera

Wystawa czasowa w Fabryce Emalia zamykała plan obchodów 80. rocznicy likwidacji krakowskiego getta,

w swojej narracji skupiając się na okresie tużpowojennym i próbach rozliczenia z ogromem zbrodni dokonanej przez Niemców na społeczności żydowskiej, w tym na krakowskich Żydach.

30 marca 2023 roku w Fabryce Emalia Oskara Schindlera uroczystie otwarto wystawę czasową *Przetłumaczyć rzeczy nieludzkie*, przygotowaną przez Katarzynę Kocik we współpracy z projektantem Pawłem Żelichowskim. Autorka wystawy zaprosiła do wspólnej refleksji nad pierwszymi z okresu bezpośrednio po zakończeniu wojny próbami zmierzenia się z tragicznym, niewyobrażalnym doświadczeniem Zagłady. Bohaterami wystawy byli ocaleni z Holokaustu Żydzi, skupieni wokół Wojewódzkiej Komisji Historycznej w Krakowie, którzy rozpoczęli proces dokumentowania i zbierania relacji świadków Zagłady. Wystawa przybliżała kontekst historyczny okresu 1945–1949, w tym m.in. pierwsze procesy funkcjonariuszy państwa niemieckiego odpowiedzialnych za zbrodnie z lat okupacji 1939–1945. Ważną częścią projektu była inspiracja do rozważań na temat ciągłego i trwającego do dzisiaj, a więc aktualnego także dla nas, procesu „tłumaczenia” zbrodni ludobójstwa. Wystawa była czynna do 30 grudnia 2023 roku.

Pałac Krzysztofony

10 kwietnia 2023 roku w pałacu Pod Krzysztofony ogłoszono wyniki konkursu na najpiękniejsze drzewko emausowe. Konkurs, zainicjowany przez Muzeum Krakowa przed kilkoma laty, coraz mocniej wpisuje się w tradycję krakowskiego, wiosennego, wielkanocnego świętowania Emausu. Muzealny konkurs na drzewko emausowe lub inaczej drzewko życia, stanowił przez kilka lat część corocznego

Uroczystość otwarcia wystawy *Włodzimierz Tetmajer. Siła barw i temperamentu*, na pierwszym planie kuratorka wystawy kustosz Marta Marek, sala Miedziana w pałacu Pod Krzysztoforą, 29 czerwca 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

wydarzenia *Emaus w Muzeum*, organizowanego przez oddział Dom Zwierzyniecki z kulminacją w Poniedziałek Wielkanocny. Z powodu zawieszenia działalności tego oddziału konkurs i wystawę pokonkursową przeniesiono do Pałacu Krzysztofora, gdzie zyskały nowe możliwości rozwoju i zdecydowanie większy potencjał zainteresowania publiczności. Prace zgłaszane na konkurs z roku na rok są coraz dojrzalsze artystycznie i reprezentują rosnącą liczbę uczestników zaangażowanych w przygotowanie drzewek życia na czas krakowskiego Emausu. Wystawę czynną w pasażu Krzysztoforów od 10 kwietnia do 14 maja 2023 roku przygotowała kustosz Maria Lempart.

29 czerwca 2023 roku w Pałacu Krzysztofora otwarta została wystawa *Włodzimierz Tetmajer Siła barw i temperamentu*, będąca kompletnym przeglądem twórczości Włodzimierza Tetmajera. Przygotowanie scenariusza wystawy poprzedziły starannie wykonane kwerendy w kilkudziesięciu polskich muzeach i w prywatnych kolekcjach. Kuratorka wystawy kustosz Marta Marek i autor aranżacji profesor krakowskiej ASP Łukasz Sarnat zaprezentowali publiczności blisko 200 obrazów i kilkaset rysunków, a w aneksach przedmioty, zdjęcia i fotografie pokazujące życie rodzinne oraz działalność polityczną i niepodległościową Tetmajera.

Ekspozycja została zbudowana w układzie chronologiczno-problemowym, ukazującym kolejne etapy życia artysty i jego drogę rozwoju artystycznego. Zwiedzający mogli zapoznać się z wczesnymi pracami Tetmajera, ukazującymi barwność i piękno Bronowic, pracami osadzonymi w tematyce obyczajowej wsi polskiej przełomu XIX

i XX wieku, malarstwem krajobrazowym, wątkami mocno związanymi z bliskimi mu miejscami i osobami wokół bronowickiej Tetmajerówki. Ważnym segmentem ekspozycji były prace o charakterze alegorycznym, odnoszące się do legendy o Piaście i mitu kościuszkowskiego. Wystawa odniosła spory sukces frekwencyjny. Blisko 20 tysięcy zwiedzających w ciągu nieco ponad czterech miesięcy udostępniania ekspozycji było wynikiem znakomitym, potwierdzającym autentyczną potrzebę kontaktu z twórcą ponownie odkrywanym przez współczesną publiczność, ale także swoistą modę na ludowość i „ludową historię”. Wystawa była czynna do 12 listopada 2023 roku.

Oferta Pałacu Krzysztofora była uzupełniona dwiema odsłonami społecznych wystaw, organizowanych przez Centrum Działań Społecznościowych. Od 1 do 31 sierpnia dostępna była pod arkadami pałacu ekspozycja zatytułowana *Ukraiński haft w Polsce*, a od 10 października do 3 grudnia wystawa *Wyszywanka kiedyś i dziś*. Wystawy zostały zorganizowane przez Związek Ukraińców w Polsce we współpracy z Kamilem Stasiakiem.

7 września w Pałacu Krzysztofora została otwarta wystawa czasowa *45 lat odnowy Krakowa – miasta na liście światowego dziedzictwa UNESCO*. Ekspozycja była częścią obchodów 45. rocznicy wpisu Krakowa – zespołu miejskiego Starego Miasta z Wawelem, Kazimierzem i Stradomem – na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Wystawie przygotowanej wspólnie ze Społecznym Komitetem Odnowy Zabytków Krakowa towarzyszył film dokumentalny *Kamienie mają głos, by przeszłość opowiedzieć przyszłości*. Kuratorem projektu ze strony Muzeum był

dr Walery Bubień, a wystawa była dostępna nieodpłatnie w pasażu Krzysztoforów do 8 października 2023 roku.

W grudniu, tradycyjnie w pierwszy czwartek tego miesiąca, odbył się *81. konkurs na najpiękniejszą szopkę krakowską*. Do konkursu zgłoszono rekordową liczbę szopek, tj. 229. Wyniki konkursu ogłosił 10 grudnia dyrektor Muzeum dr Michał Niezabitowski. W kategorii szopek dużych zwyciężyli Renata Markowska i Józef Madej. W kategorii szopek średnich przyznano trzy pierwsze nagrody: Leszkowi Zarzyckiemu i Stanisławowi Malikowi oraz Krzysztofowi Delowskiemu i Małgorzacie Konieczny. Pierwszą nagrodę w kategorii szopek małych otrzymał Zbigniew Madej i wreszcie w kategorii miniaturowych zwyciężyli Zbigniew Madej i Jan Kirsz. 17 grudnia w tłumnie wypełnionej sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztofy wręczono z kolei nagrody dla najlepszych szopek w kategorii szopek dziecięcych i rodzinnych. Wystawę pokonkursową, pełniąc funkcję zarówno kierownika projektu, jak i kurator wystawy, przygotowała kustosz Małgorzata Niechaj.

Niezwykłym miejscem na wystawie była pieczołowicie odtworzona, autentyczna pracownia szopkarska Macieja Moszewa. Wielki mistrz szopkarstwa, obecny na konkursach szopek od ponad 60 lat, zmarł 27 lipca 2023 roku. Fragment ekspozycji poświęcono pamięci tej legendy krakowskiego środowiska szopkarskiego. Wystawa, jak zawsze ciesząca się wielkim powodzeniem wśród publiczności, była czynna do 25 lutego 2024 roku.

Wystawy zagraniczne

28 listopada 2023 roku w Muzeum Historii Miasta Lipska otwarto wystawę *Barwna radość świąteczna*, będącą efektem współpracy naszego Muzeum z Muzeum w Lipsku w ramach 50-lecia partnerstwa obu miast. Na wystawie zaprezentowano 25 szopek ze zbiorów Muzeum Krakowa. W wernisażu naszą instytucję reprezentował prof. Zdzisław Noga, a funkcję kuratorki wystawy pełniła dr Karina Janik. Wystawa była czynna do 28 stycznia 2024 roku.

Od 1 do 30 grudnia 2023 roku w Centrum Kultury i Edukacji w Ostrawie pokazano 20 szopek ze zbiorów Muzeum Krakowa. Ekspozycja była częścią większej prezentacji szopek bożonarodzeniowych zrealizowanej w ramach współpracy z Ewą Liszką-Fiałą z Muzeum Śląskiego w Katowicach. Na otwarciu Muzeum reprezentowała dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak oraz Małgorzata Niechaj i Olga Jania z Działu Szopek Krakowskich, które przygotowały wystawę.

Działalność naukowa i wydawnicza

Głównym projektem badawczym Muzeum jest od roku 2021 *Socjotopografia Krakowa 1257–1939*. Powołano zespół projektowy, którego liderem jest dr Jacek Zinkiewicz, pracujący pod opieką kuratora Muzeum prof. Zdzisława Nogi i we współpracy z dyrektorem dr. Michałem Niezabitowskim. Prowadzono kwerendy i prace studialne nad obszarami miasta objętymi założeniami badawczymi.

Na rok 2025 planowane jest przygotowanie do druku pierwszych zeszytów w ramach serii socjotopograficznej.

Kolejnym projektem badawczym, zainicjonowanym w 2023 roku, jest *Atlas niematerialnego dziedzictwa Krakowa*. Muzeum opracowało założenia projektu i pozyskało środki na jego realizację z trzyletniego grantu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Projekt w swoich założeniach ma celu inwentaryzację, interpretację, prezentację i popularyzację zjawisk niematerialnego dziedzictwa kulturowego na zachodnim obszarze Gminy Miejskiej Kraków (Krowodrza, Bronowice, Zwierzyniec oraz część Prądnika Białego i dzielnicy Stare Miasto) i stanowi część 12-letniego programu badawczego, który obejmie obszar całego miasta.

W pierwszym kwartale 2023 roku ukazał się 40. zeszyt „Krzysztoforów”, rocznika naukowego Muzeum, wydane go w nowej formule jako czasopisma punktowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, spełniającego określone wymagania proceduralne. W drugiej połowie roku przygotowano do druku kolejny, 41. zeszyt „Krzysztoforów”, który ukaże się drukiem w pierwszym kwartale 2024 roku.

Muzeum przygotowało do składu kolejne pozycje z serii Biblioteka Krzysztofska: *Sztuka Krakowska 1945–2020*, t. 3, autorstwa Marii Zientary, obejmujący lata 1980–2000, oraz *Garbary i Piasek. Historia rozwoju przestrzennego największego przedmieścia Krakowa* autorstwa Krzysztofa Petrusa.

Istotną rolę kreacyjną i porządkującą działania naukowe Muzeum mają prowadzone od kilku lat wewnętrzne seminaria naukowe, organizowane i merytorycznie przygotowane przez prof. Zdzisława Nogę.

Ważną częścią muzealnej pracy u podstaw są także wykłady naukowe adresowane do pracowników Muzeum, podejmujące istotne dla instytucji tematy, a prowadzone od 2009 roku przez dyrektora Jacka Salwińskiego.

W roku 2023 odbyły się następujące wykłady:

- 17 stycznia, Małgorzata Palka, dr Agnieszka Kowalska: *Teatralia w zbiorach Muzeum Krakowa. Materiał badawczy czy ekspozycyjny? Perspektywy kolekcji*;
- 21 lutego, Michał Hankus, Małgorzata Kuciel: *(Nie) zwykłe rzeczy – (nie) zwykłe historie. Kolekcja Kultury Materialnej (III km) w zbiorach Muzeum Krakowa*;
- 21 marca, Mateusz Niemiec: *Przystań Muzeum – fanaberia czy wpisująca się w strategię Muzeum inicjatywa*;
- 17 kwietnia, Monika Widzicka: *Słownik dziedzictwa pracy. Perspektywy interpretacji zbiorów muzealnych*;
- 22 maja, Michał Hankus: *Jej i jego historia. HERstoria i HISTORIA w poszukiwaniu jedności*;
- 19 czerwca, Anna Bednarek: *Nowy Musnet – tylko nowe narzędzie czy również nowa jakość opracowania zbiorów?*;
- 23 października, Kamil Stasiak: *Muzeum współdziałające z otoczeniem społecznym – założenia i praktyka Muzeum Krakowa*;
- 27 listopada, Irena Palca: *Malarstwo z okresu od XVIII w. do 1945 r. w zbiorach Muzeum Krakowa – stan badań*;

- 18 grudnia, Michał Hankus i Leszek Sibila: *Kamienica Hipolitów jako muzeum kompletne mieszczan krakowskich*.

Najważniejsze wydawnictwa opublikowane w 2023 roku

Wydawnictwa naukowe

- *Encyklopedia Krakowa*, t. 1, 1040 s., t. 2, 812 + 16 s. (koedycja z Biblioteką Kraków);
- Agnieszka Chłosta-Sikorska, *Nowohucianie o Polsce Ludowej. Codzienność i świąteczność we wspomnieniach uczestników podwieczorków w Muzeum PRL*, red. Łukasz Klimek, 396 s. (koedycja z TMHiZK);
- *O parafii w Podgórzu. 200 lat istnienia*, red. nauk. Robert Gawel, Melania Tutak, Kamila Follprecht, red. Izabela Kraśnicka, 116 s. (wydawnictwo pokonferencyjne);
- „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” z. 40, red. nauk. Michał Niezabitowski, red. Anna Biedrzycka, 240 s.

Katalogi wystaw czasowych

- *Zanim wyrosły mury. Żydzi w Podgórzu*, praca zbiorowa, red. nauk. Piotr Figiela, red. Marcin Baran, 140 s.;
- Katarzyna Kocik, *Przetłumaczyć rzeczy nieludzkie*, red. Łukasz Klimek, 200 s. (koedycja z TMHiZK);
- Marta Marek, Piotr Hapanowicz, Włodzimierz Tetmajer. *Sila barw i temperamentu*, red. Łukasz Klimek, 392 s. (wyd. 1 i wznowienie);
- *80. konkurs szopek krakowskich. Katalog wystawy pokonkursowej*, red. Barbara Cisowska, 152 s.

Przewodniki

- Janusz Tadeusz Nowak, *Wokół ulicy królowej Jadwigi*, red. Barbara Cisowska, 84 s.;
- Anna Marszałek, Monika Bednarek, *Fabryka Emalia Oskara Schindlera* (wersje angielska, niemiecka, francuska, włoska, hiszpańska, wznowienie), red. Krystyna Stefaniak, 44 s.

Inne

- Agata Klimek-Zdeb, *Na trzepaku. Zabawy i rozrywki dziecięce w PRL-u na fotografiach ze zbiorów Muzeum Krakowa* (album), red. Barbara Cisowska, 104 s.;
- *Zagadkowy Kraków* (wyd. 6), praca zbiorowa, 448 s.;
- Jakub Stendig, *Płaszów. The Last Station of the Krakow's Jewry*, przyg. do druku Monika Bednarek, 304 s.;
- „Krzysztoforek” nr 38, 39 i 40, red. prow. Michał Grabowski, 24 s.;
- Krzysztof Żyra, Bartłomiej Woch (ilustracje), *Legendy krakowskie. Diabeł z Krzysztoforów*, 12 s.;
- Krzysztof Żyra, Bartłomiej Woch (ilustracje), *Legendy krakowskie. Gołębie z krakowskiego rynku*, 12 s.;
- Krzysztof Żyra, Bartłomiej Woch (ilustracje), *Legendy krakowskie. O Smoku Wawelskim i dzielnym szewczyku*, 12 s.

Edukacja

Programy edukacyjne

Muzeum Krakowa bardzo aktywnie poszerza swoją ofertę edukacyjną. Wydaje się, że jest to najbardziej dynamicznie rozwijający się segment muzealnej działalności. W realizację programów edukacyjnych włącza się spora grupa pracowników nie tylko z poszczególnych oddziałów, ale także pracowników konserwacji, działów tzw. pionu kuratorskiego, osób współpracujących z Muzeum i pracujących na podstawie umów zleceń.

Działania edukacyjne skutecznie koordynował w skali całego Muzeum czteroosobowy Dział Edukacji, kierowany przez Annę Surmę. Ważna dla Muzeum jest współpraca z nauczycielami, przewodnikami miejskimi i środowiskami uniwersyteckimi. Znakomitym przykładem w tym obszarze może być sympozjum edukacyjne zorganizowane przez Muzeum i Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej *Pokaż mi, a będę umiał. Rola muzeum w dydaktyce uniwersyteckiej w 250-lecie powstania Komisji Edukacji Narodowej*. Sympozjum, będące miejscem wymiany doświadczeń edukacyjnych, odbywało się w pałacu Pod Krzysztofory 7 listopada 2023 roku i zostało przeprowadzone w trzech uzupełniających się panelach: uniwersyteckim, muzealnym i studenckim.

Oferta edukacyjna jest otwarta na nieustanne poszukiwania i kreacje. W 2023 roku mocniej zaistniały w działaniach edukacyjnych wątki związane z edukacją ekologiczną i zagrożeniami klimatycznymi. Były one obecne m.in. w działaniach Przystani Muzeum jako komórki organizacyjnej oddziału Dom Zwierzyniecki (zajęcia przygotowywane we współpracy ze środowiskami drewniaków, czyli flisaków). Taką ekologiczną formułę zainicjowano także w oddziale harcerskim w forcie Ju-gowice.

Muzeum poszukuje nowych, innowacyjnych formuł działań edukacyjnych. Przykładem może być *Muzeum na wynos*. Na dzień dzisiejszy to cztery kufry dostępne do wypożyczenia (i towarzyszące im kufry wirtualne) dla szkół, bibliotek i domów kultury: *Życie codzienne w średniowiecznym mieście*, *Z czego składał się rycerz*, *W świecie krakowskich legend*, *Dole i niedole służących*.

Na zauważenie zasługuje *Obok nas* – stały cykl wydarzeń edukacyjnych popularyzujących historię II wojny światowej i Holokaustu w Krakowie, przygotowywany przez oddziały Trasy Pamięci (Ulica Pomorska, Apteka pod Orłem oraz Fabryka Emalia Oskara Schindlera). Koordynator *Obok nas* Mateusz Zdeb kładzie nacisk na edukację historyczną, jednocześnie odwołując się do dyskursu o współczesnych, globalnych zagrożeniach wojennych. W roku 2023 cykl *Obok nas* przypominał o 80. rocznicy likwidacji krakowskiego getta i wokół tej daty budował przekaz edukacyjny.

Akademia dydaktyczna to dwa semestralne cykle dydaktyczne adresowane do nauczycieli, spotkania odbywały się na platformie Zoom.

Uczestnicy debaty *Plac – pomnik* odbywającej się w ramach *Pamiętaj z nami* w Fabryce Emalia Oskara Schindlera, od lewej: prof. Łukasz Tomasz Sroka, Jacek Salwiński, dr Michał Wiśniewski, Szymon Toboła, Paweł Kubisztal i dr hab. Monika Murzyn-Kupisz, 12 maja 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

Szkolenia przewodnickie

Szkolenia przewodnickie to niezwykle istotny element działań edukacyjnych Muzeum. Wystarczy przypomnieć, że przewodnicy współpracujący z Muzeum oprowadzili w roku prawie 4 tysiące grup z ponad 50 tysiącami zwiedzających. W roku ubiegłym szkolenia przewodnickie wprowadzające objęły Krzysztofony, Rydlówkę, Trasę Pamięci i Muzeum Ruchu Harcerskiego. Na Trasie Pamięci i w Krzysztoforach zakończyły się one egzaminami komisyjnymi i wydaniem certyfikatów potwierdzających kompetencje do oprowadzania grup po wystawach stałych.

W kolejnym stopniu wtajemniczenia prowadzono *Przewodnik dla zaawansowanych 2.0*. To stała formuła udziału w zajęciach na terenie Muzeum, podnosząca poziom kompetencji merytorycznych certyfikowanych przewodników miejskich.

Programy dla rodzin

Oferta rodzinna Muzeum ma duży potencjał rozwojowy i cieszy się sporym zapotrzebowaniem ze strony jej odbiorców. Wyróżnić tu można dwa programy adresowane do tej grupy uczestników: *Oprowadzanki* – prowadzone na wystawach stałych i czasowych w większości oddziałów, oraz *Muzeum od kołyski* – spacerzy dla rodziców z najmłodszymi dziećmi (w wieku do 2 lat).

Liderem zajęć dla dzieci i rodzin z dziećmi jest od lat oddział Pałac Krzysztofony, który wykorzystuje potencjał legend krakowskich i krakowskiej szopki bożonarodzeniowej. Pałac Krzysztofony otrzymał ponownie wyróżnienie

jako miejsce przyjazne rodzinom z dziećmi. Krzysztofony były miejscem największej aktywności edukacyjnej spośród wszystkich oddziałów. Tu odbywa się niemal jedna trzecia ogółu zajęć edukacyjnych w Muzeum Krakowa.

Lokalność

Kolejny rok z rzędu można zauważyć znaczącą aktywność edukacyjną w takich oddziałach, jak Rydlówka, Muzeum Podgórze i Muzeum Nowej Huty. Praca edukacyjna szczególnie właśnie w tych oddziałach ukierunkowana jest na potrzeby lokalnych społeczności – Bronowic, Podgórze i Nowej Huty. Opowiadanie lokalnej, dzielnicowej historii, odnoszenie się do potencjału kulturowego dziedzictwa małych ojczyzn jest wpisane w zadania co najmniej kilku oddziałów Muzeum. Z drugiej strony wyraźne zapotrzebowanie na lokalną historię i tożsamość wzmacniane jest przez współpracę z Radami Dzielnic Miasta Krakowa i konkretne dotacje edukacyjne dzielnic, odpowiadające na potrzeby mieszkańców w zakresie edukacji i oferty czasu wolnego.

Dostępność Muzeum

Wyjątkową rolę w zwiększaniu dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami odegrała realizacja projektu grantowego *Usłyszymy się! Dostępne Muzeum Krakowa* w ramach projektu *Kultura bez barier* prowadzonego przez PEFRON. Istotną częścią grantu i prac w jego ramach było przeprowadzenie cyklu szkoleń dla pracowników Muzeum. Szkolenia uwrażliwiające, z dostępnych wydarzeń, dostępnej

Rejs galarami po Wiśle, wydarzenie towarzyszące XVI Konferencji Muzealnictwa Morskiego i Rzecznego, która odbywała się w Krzysztoforach 17–19 maja 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

administracji i dostępnej ewakuacji miały za zadanie podnieść kompetencje zespołu Muzeum. Projekt prowadzony przez Katarzynę Bury i Elżbietę Lang podsumowano spotkaniem i dyskusją wokół książki Anny Goc *Glusza* 24 maja 2023 roku.

Muzeum konsekwentnie wprowadza standardy dostępności do wszystkich projektów wystawienniczych i większości wydarzeń. Proces ten monitoruje i wspomaga swoim zaangażowaniem pełnomocnik dyrektora ds. dostępności kustosz Katarzyna Bury.

Wybrane wydarzenia muzealne w 2023 roku

Codzienna działalność Muzeum wyznaczona jest rytmem wielu wydarzeń muzealnych, z których część jest na stałe wpisana do krakowskiego kalendarza kulturalnego, a część stanowi nową ofertę, wynikającą z otwarcia się na potrzeby i zainteresowania mieszkańców miasta.

Muzealny kalendarz wydarzeń otwiera od kilku lat *Spacer wokół szopki*. Uczestników spacerów 6 stycznia prowadzi swoją autorską opowieścią dyrektor Michał Niezabitowski. W 2023 roku *Spacer wokół szopki* został wpisany w cykl wydarzeń Roku Włodzimierza Tetmajera i przebiegał śladem miejsc związanych z życiem tego artysty. Program wydarzenia opracował dr Andrzej Szoka.

10 stycznia Rynek Podziemny zainaugurował święto oddziału *Drążenie miasta* pod hasłem *Eter*. Program styczniowego

wiego corocznego wydarzenia, adresowanego do osób zainteresowanych średniowiecznym miastem, otworzył wykład Mariusza Meusa *Urania krakowska*. Tematem przewodnim *Drążenia miasta 2023* była szeroko rozumiana duchowość. Wykłady zostały uzupełnione o spacer „eteryczny” na kopiec Kraka oraz warsztaty dla dorosłych i rodzin o „alchemicznym charakterze”. Wydarzenie przygotował Szymon Jarosiński z zespołem.

14 stycznia Rydlówka świętowała *Urodziny Stanisława Wyspiańskiego*. Program *Urodzin* jak zawsze stara się prowadzić publiczność nowymi ścieżkami interpretacyjnymi twórczości Wyspiańskiego. W roku 2023 mogliśmy wziąć udział w spotkaniu literackim i monodramie Kingi Kowalskiej *Raz dookoła. Kobiety „Wesela”*. Całość przygotowała Ewelina Radecka.

Muzeum Podgórze niezwykle aktywnie odkrywa bogate dziedzictwo swojej podgórskiej części Krakowa. Widać to także w święcie oddziału i w kolejnych odsłonach *Podgórze+*. W roku 2023 tym plusem było podgórskie rzemiosło. 25–26 lutego Jakub Jastrzębski i cały zespół Muzeum Podgórze zaprosił na spotkania z rzemiosłem na wystawie głównej w Muzeum oraz poznawanie historii podgórskiej mydlarni i mydlarzy. W ofercie święta oddziału był oczywiście spacer szlakiem podgórskiego rzemiosła oraz spotkania z rzemieślnikami prowadzącymi działalność na terenie dzielnicy.

Kamienica Hipolitów proponuje udział w święcie nazwanym przez kierownika oddziału Michała Hankusa *Spodobem na sukces*. 25 marca mieszkańcy Krakowa uczestniczyli w wydarzeniu poświęconym architekturze i mieszkańcom

Lajkonik (Mariusz Glonek) w towarzystwie chorążego, wykonujący taniec na estradzie przed Wieżą Ratuszową, 15 czerwca 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

Laureaci medalu św. Krzysztofa: prof. Hanna Schreiber, prezes Wodociągów Miasta Krakowa Piotr Ziętara oraz Katarzyna Chodoń, sala Baltazara Fontany w pałacu Pod Krzysztoforą, 3 października 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

miasta przełomu XIX i XX wieku. *Architektoniczny zawrót głowy* zbudowany został ze spacerów, warsztatów plastycznych i wykładów zrealizowanych przez zespół Kamienicy Hipolitów. Równocześnie wydarzenie było także pożegna-

niem z dotychczasową wystawą stałą, która po 20 latach funkcjonowania została zdemonstrowana, a budynek oddziału przygotowany do generalnego remontu modernizacyjnego i konserwatorskiego.

Zespół Muzeum Nowej Huty w trakcie 15. edycji *Zajrzyj do Huty*, 15–17 września 2023 r., fot. Bogdan Krężel, MK

Coroczne wydarzenie Trasy Pamięci *Pamiętaj z nami* odbyło się 12–13 maja i tym razem było poświęcone bohaterstwu czasów wojny. Głównym punktem programu był IX bieg *Pamiętaj z nami* z ulicy Pomorskiej na plac Bohaterów Getta z udziałem około tysiąca biegaczy. Na mecie biegu przygotowano otwarte warsztaty dla młodzieży i dzieci *Miejski tor przeszkód* oraz zajęcia *Kiedy pomagać i jak prosić o pomoc*.

W programie uczestniczyły trzy oddziały Trasy Pamięci. W panelu otwierającym prowadzonym przez prof. Łukasza Tomasza Srokę dyskutowano o roli placu Bohaterów Getta w przeszłości i współcześnie (debata *Plac – pomnik*). Równie istotne były wykłady, oprowadzania i spacer po miejscach pamięci. 18 maja odbyły się warsztaty dla studentów *Żydowski opór i konspiracja*. Na placu Bohaterów Getta prezentowano wystawę *Walczyli o trzy linijki w historii*. Finałem całego projektu były zajęcia edukacyjne dla uczniów szkół podgórskich i krowoderskich *Pamięć niezadeptana. Moje upamiętnienie bohaterów II wojny*, prowadzone od 3 października do 25 listopada i podsumowane wystawą fotografii w Fabryce Emalia. Kuratorem projektu była Beata Łabno.

17–19 maja Muzeum Krakowa wspólnie z Narodowym Muzeum Morskim w Gdańsku zorganizowały w Krzysztoforach XVI Konferencję Muzealnictwa Morskiego i Rzecznego *Dziedzictwo rzeki*. Konferencje Muzealnictwa Morskiego i Rzecznego mają już długą tradycję, odbywają się regularnie co dwa lata, a w roku 2023 po raz pierwszy w Krakowie i przy znaczącym udziale Muzeum

Krakowa. Konferencja była znakomitym miejscem do weryfikacji założeń programowych nowej komórki organizacyjnej Muzeum – Przystani Muzeum. Trzydniowe obrady połączone były z dyskusyjnymi spotkaniami muzealników i przedstawicieli środowiska drewniaków – ludzi rzeki. Dyskusje toczyły się w Spotce i w czasie rejsu galariami po Wiśle. Konferencja została przygotowana przez Mateusza Niemca z Przystani Muzeum.

Wszystkie oddziały Muzeum uczestniczyły w kolejnej odsłonie *Nocy muzeów*, w 2023 roku poświęconej 550. rocznicy pierwszego druku na ziemiach polskich. W wydarzeniach i zwiedzaniu w czasie *Nocy muzeów* wzięło udział ponad 14 tysięcy osób, tradycyjnie najwięcej w Krzysztoforach i na Barbakanie. Bardzo dobrą frekwencję zanotowało Muzeum Nowej Huty z cieszącą się dużą popularnością wystawą *Trzepaki, Rekisio i Atari*. Wydarzenia koordynował dr Walery Bubień.

15 czerwca ulicami Krakowa, ku ucieście krakowian i turystów, wędrował Lajkonik ze swoim orszakiem. W roli Lajkonika debiutował Mariusz Głonek, który zastąpił swojego ojca Zbigniewa Głonka, przez 35 lat chodzącego w pochodzie jako główna postać corocznego krakowskiego obrzędu.

Trzeba pamiętać, że *Pochód Lajkonika* jest obecnie częścią całorocznego projektu edukacyjno-badawczego. W związku z tym zorganizowano warsztaty edukacyjne dla dzieci z krakowskich szkół i zaproszono tę grupę odbiorców do aktywnego udziału w wydarzeniu 15 czerwca, m.in. w konkursach dotyczących Lajkonika. Wdrożono program badawczy etnograficznego opracowania *Pochodu Lajkonika*. Na placu Świętego Ducha prezentowana była wystawa o historii *Pochodu Lajkonika*. Projektem niezawodnie kierował kierownik Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa dr Andrzej Szoka.

17 czerwca zainaugurowano sezon flisacki na Przystani Muzeum przez wciągnięcie bandery na galarze Szwajcarka. To kolejny sezon działalności Muzeum nad Wisłą. Najpierw, 29 kwietnia, Muzeum uczestniczy w uroczystości przekazania bandery flisu królewskiego, co dzieje się corocznie pod Wieżą Ratuszową. Następnie Przystań Muzeum uruchamia działalność edukacyjną i popularyzatorską na rzecz szeroko rozumianego dziedzictwa Wisły. W działaniach tych Muzeum korzysta z partnerskiej współpracy przedstawicieli środowiska drewniaków – flisaków.

Lipiec i sierpień w Barbakanie to przede wszystkim oferta zajęć w ramach imprezy *Średniowiecze da się lubić*. Formuła tego wydarzenia od kilku już lat polega na cotygodniowych warsztatach i pokazach adresowanych do zainteresowanych kulturą średniowieczną, w tym szczególnie rodzin z dziećmi. Program zbudowany został we współpracy z grupami rekonstruktorów i obejmował interaktywne prezentacje rzemiosła z epoki, pokazy walk rycerskich, zajęcia taneczne i muzyczne, pokazy legend krakowskich, kuchnię średniowieczną. Imprezę zakończył 31 sierpnia festiwal muzyki folkowej. Organizacją wydarzenia zajęli się dr Michał Szerba i Jerzy Łobaza.

Pałac Krzysztoforty jest miejscem koncentrującym największą aktywność edukacyjną Muzeum. *Imieniny Krzysztofa*

Uczestnicy *Korowodu kolędniczego* przed Rydlówką, wydarzenie zamykające Rok Włodzimierza Tetmajera, 28 grudnia 2023 r., fot. Marcin Gulis, MK

to odświeżające spotkanie z publicznością, odkrywające kolejne możliwości tego miejsca. 29–30 lipca Krzysztoforzy zaprosiły na *Imieniny Krzysztofa* z podtytułem *Wizjonerzy*. Program przygotowany przez Justynę Kasińską i odwołujący się do takich postaci, jak Jacek Kluszewski i Tadeusz Kantor, spotkał się ze sporym odzewem publiczności. W programie były spacer, warsztaty muralowe dla dzieci, oprowadzanie po wystawie stałej *Kraków od początku, bez końca* i wystawie czasowej, wieczorne zwiedzanie pałacu. Największym zainteresowaniem cieszyło się spotkanie z Janem Kantym Pawluśkiewiczem i Andrzejem Mleczką.

Wrzesień to od wielu lat dni refleksji i skupienia w oddziale Ulica Pomorska. 8–12 września 2023 roku zorganizowano *Dni Pamięci Ofiar Gestapo*, poświęcone działalności podziemnych drukarni w okresie okupacji niemieckiej 1939–1945. Na placu Inwalidów otwarto wystawę planszową *Tajne druki i drukarnie w Krakowie w latach II wojny światowej*. Odbyły się m.in. spacer edukacyjny do miejsca pamięci na Woli Justowskiej (miejsce egzekucji z lipca 1943 roku związanej z działalnością konspiracyjnej drukarni w tej miejscowości) oraz po Kosocicach, gdzie w czasie wojny działały Wojskowe Zakłady Wydawnicze. Kierownikiem projektu był kustosz Tomasz Stachów.

15–17 września Muzeum Nowej Huty wraz ze swoimi partnerami zorganizowało 15. edycję *Zajrzyj do Huty*. Wydarzenie otwarto panelem dyskusyjnym *Nowa Huta skarbów*, prezentującym kolekcje i zasoby różnych instytucji nowohuckich. Przez kolejne dwa dni można było skorzystać z niezwykle różnorodnej i bardzo bogatej oferty

nowohuckich instytucji, ale także, a może przede wszystkim, stowarzyszeń i fundacji, organizacji pozarządowych działających w Nowej Hucie i na rzecz nowohuckiego dziedzictwa. Siłą napędową *Zajrzyj do Huty* jest oczywiście zespół Muzeum Nowej Huty, a kierownikiem projektu był Piotr Kapusta.

3 października w sali Baltazara Fontany w pałacu Pod Krzysztoforzy miała miejsce uroczystość wręczenia medali św. Krzysztofa. W uroczystości wzięli udział członkowie kapituły medalu św. Krzysztofa, prezydent Krakowa prof. Jacek Majchrowski i przewodniczący Rady Muzeum prof. Jacek Purchla. Zaszczytne wyróżnienie otrzymali: w kategorii wsparcia merytorycznego w obszarze niematerialnego dziedzictwa Krakowa prof. Hanna Schreiber, w kategorii kultywowania krakowskich tradycji i obyczajów Katarzyna Chodoń oraz za największe wsparcie finansowe Wodociągi Miasta Krakowa SA.

8 października Stara Synagoga zaprosiła na *Jom Riszon. Niedzielę w Starej Synagodze*. Kameralne wydarzenie adresowane do mieszkańców Krakowa zbudowane jest z kilku wykładów, oprowadzań i finałowego koncertu. Tym razem był to występ zespołu Mojsze Band. Program przygotowany przez Annę Jodłowicz-Dziedzic dotyczył zaułków żydowskiego miasta, zamieszkałych przez zwykłych mieszkańców. Interesującą częścią spotkań była rozmowa o jidyszach i hebraizmach w naszym języku.

Osadzanie chochoła to piękna bronowicka tradycja, sięgająca końca lat sześćdziesiątych ubiegłego stulecia, zainicjowana przez prof. Stanisława Waltosia. Opiekunem merytorycznym i organizacyjnym tego wydarzenia jest

zespół Rydlówki z dr Joanną Zdebską-Schmidt na czele. *Osadzanie chochoła* ma jednak wymiar społeczny i nie może odbyć się bez udziału rodziny Rydlów, społeczności Bronowic, w tym bronowickich szkół, ich uczniów i nauczycieli. 18 listopada najpierw wyruszył korowód weselny ulicami Bronowic Małych, prowadzony przez Teatr Złoty Róg, następnie miała miejsce uroczystość przed dworkiem Rydlów i wokół symbolicznego krzaku róży. Na koniec publiczność została zaproszona do performatywnego zwiedzania Muzeum i powrotu do świata pamiętnego wesela Jadwigi Mikołajczykówny i Lucjana Rydla.

19 listopada muzea zaprosiły na *Dzień otwarty muzeów krakowskich*. Impreza firmowana przez Stałą Konferencję Dyrektorów Muzeów Krakowskich oraz Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa poświęcona była przypomnieniu 45. rocznicy wpisu Krakowa na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Wydarzenie jest od lat pozytywnie odbierane przez publiczność jako wyjątkowa okazja do skorzystania z atrakcyjnej (także cenowo) oferty zwiedzania wystaw stałych i czasowych z towarzyszącymi im specjalnie przygotowanymi zajęciami. Największym zainteresowaniem cieszyły się Rynek Podziemny i Fabryka Schindlera, Krzysztofora z Wieżą Ratuszową i oczywiście Muzeum Nowej Huty z wystawą czasową *Trzepaki, Reksio, Atari*.

Rok 2023 symbolicznie został zamknięty 28 grudnia barwnym *Korowodem kolędniczym*, który przewędrował przez Kraków z Bronowic Małych do Rynku Głównego. Korowód prowadzili aktorzy Teatru Złoty Róg oraz górale i góralki ze Związku Podhalan z Harklowej. Na scenie na Rynku wspólne kolędowanie prowadziła pieśniarka i skrzypaczka Joanna Słowińska. Rok Tetmajera podsumował swoim wystąpieniem dyrektor Michał Niezabitowski, jednocześnie zapraszając na wspólne odkrywanie twórczości Wincentego Wodzinowskiego w 2024 roku.

Projekty realizowane z udziałem środków z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz środków europejskich

Dział Sprzedaży i Pozyskiwania Funduszy kierowany przez Joannę Bogusz realizował plan pozyskania dotacji celowych wspomagających działania programowe Muzeum. Kontynuowano także z współpracę z Radami Dzielnic jako ważny element poszerzania możliwości działania dużej części oddziałów Muzeum. Organy pomocnicze samorządu krakowskiego przekazały w roku 2023 na różnorodne działania statutowe naszego Muzeum kwotę łączną 317 264 zł.

W ramach programu *Miejsca Pamięci i trwale upamiętnienie w kraju* pozyskano kwotę 9100 zł na zadanie *Obok nas. Projekt wystawienniczo-edukacyjny w 80. rocznicę likwidacji getta krakowskiego* oraz kwotę 70 tysięcy zł na zadanie *Pamiętaj z nami. Oblicza bohaterstwa w czasie wojny i okupacji 1939–1945*.

W ramach programu *Kultura ludowa i tradycyjna* pozyskano 110 tysięcy zł na zadanie *Od ucznia do mistrza*.

Rozwój tradycji szopkarstwa krakowskiego wpisane na listę UNESCO oraz 80 tysięcy zł na zadanie *Pochód Łajkonika – niematerialne dziedzictwo kulturowe w przestrzeni Krakowa*.

W ramach programu *Kreatywna Europa* zainicjowano projekt współpracy europejskiej. Uzyskano dotację w wysokości 131 099 € na czteroletni projekt partnerski *Living Heritage Journeys. The integration of intangible heritage into cultural heritage tourism experiences*, obejmujący współpracę sześciu podmiotów z Belgii, Włoch, Chorwacji i Szwecji.

W ramach programu własnego *Rozbudowa zbiorów muzealnych* Narodowy Instytut Muzeów przekazał dotację Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wysokości 258 tysięcy zł na zakup obrazu Włodzimierza Tetmajera *Chrystus w domu Marty i Marii, siostr Łazarza*.

W listopadzie 2022 roku podpisano także umowę z PEFRON-em na dofinansowanie projektu zwiększającego możliwości dostępności oferty Muzeum. Projekt pod nazwą *Ushyszmy się! Dostępne Muzeum Krakowa* uzyskał dofinansowanie w wysokości 91 804 zł i został zrealizowany w pierwszej połowie 2023 roku.

Remonty i inwestycje

W Kamienicy Hipolitów 1–2 kwietnia 2023 roku odbył się uroczysty finisaż wystawy stałej *Mieszkański dom*. Następnie przystąpiono do demontażu ekspozycji i przeniesienia muzealiów do magazynów muzealnych. W połowie roku rozpoczęły się prace budowlano-konserwatorskie. Wykonano m.in. okablowanie, prace tynkarskie i malarskie, konserwację stolarki drzwiowej. Całość prac w budynku frontowym oddziału powinna zostać zakończona w pierwszym półroczu 2024 roku. W grudniu 2023 roku zlecono wykonanie koncepcji przebudowy oficyny Kamienicy Hipolitów – kolejnego etapu prac modernizacyjnych i remontowych w obiekcie.

W Fabryce Emalia Oskara Schindlera przebudowano instalację wentylacji mechanicznej w części B budynku. Prace rozpoczęte 9 sierpnia, okresowo zostały wstrzymane z powodu konieczności aktualizacji projektu wykonawczego. Wykonano m.in. montaż kanałów nawiewno-wywiewnych i instalacji freonowych, rozbudowano centrale wentylacyjne. Muzeum podejmuje nieustanne starania, aby utrzymać obiekt, który jest wręcz oblegany przez turystów z całego świata, w jak najlepszym stanie technicznym.

Dział Techniczny MK prowadził prace remontowe mostu Kleparskiego w Barbakanie. Wykonano prace rozbiorowe, następnie niezbędne prace ziemne i budowlane, zamontowano okładziny z blachy miedzianej. W ostatnim etapie zlecono budowę kładki drewnianej, a w połowie września 2023 roku rozpoczęto montaż samej kładki i wreszcie wykonano impregnację elementów drewnianych mostu. Ponadto w Barbakanie zlecono renowację wątku ceglanego elewacji południowej wraz z wymianą bruku kamiennego (zadanie dofinansowane przez SKOZK). Końcowy odbiór prac renowacyjnych elewacji południowej miał miejsce w drugiej połowie listopada 2023 roku.

Frekwencja

W 2023 roku Muzeum Krakowa odwiedziło łącznie 1 351 108 osób stacjonarnie oraz uczestniczyło w wydarzeniach online. Jest to najlepszy wynik frekwencyjny w historii naszego Muzeum. Po kilku latach covidowego regresu frekwencyjnego udało się osiągnąć frekwencję przewyższającą poziom w 2019 roku. Rekordy zwiedzających była Fabryka Emalia Oskara Schindlera. Bardzo poprawiła swój wynik Stara Synagoga. Z oddziałów spoza centrum Krakowa bardzo dobry wynik zanotowało Muzeum Nowej Huty.

Frekwencja z podziałem na oddziały	
Oddział	Liczba zwiedzających
Fabryka Emalia Oskara Schindlera	432 966
Rynek Podziemny	347 167
Pałac Krzysztofory	144 646
Stara Synagoga	127 600
Muzeum Nowej Huty	73 712
Wieża Ratuszowa	70 167
Apteka pod Orłem	29 353
Rydlówka	20 456
Barbakan	20 194
Muzeum Podgórze	18 566
Mury Obronne	12 158
Mury Obronne	10 438
Fort Jugowice	11 839
Ulica Pomorska	10 012
Podziemna Nowa Huta	7963
Dom Pod Krzyżem	3956
Kamienica Hipolitów	3481
Dom Zwierzyniecki / Przystań Muzeum	2008
Thesaurus Cracoviensis	887
Frekwencja online	6246 osób, 38 wydarzeń edukacyjnych

Zwiedzających stacjonarnie ogółem w 2023 roku	1 351 108 osób
Grupy razem, w tym grupy młodzieżowe	160 477 osób w 8431 grupach 93 862 osoby w 4581 grupach
Oprowadzania	3988 dla 52 378 osób
Bilety normalne	517 161
Bilety ulgowe	179 661
Cudzoziemcy	501 867
Młodzież	209 043
Bilety bezpłatne	135 608
Bilety rodzinne	107 837
Dzień wolnego wstępu	128 962
Bilety łączone	41 228
Wydarzenia edukacyjne	3061 dla 67 467 osób
w tym: lekcje warsztaty	579 dla 10 935 osób 939 dla 16 877 osób
inne wydarzenia edukacyjne	1593 dla 39 655 osób
imprezy muzealne	194 dla 48 468 osób
imprezy naukowe	12 dla 788 osób
imprezy zewnętrzne	215 dla 18 200 osób

259

Rada Muzeum Krakowa w kadencji 2020–2023

25 września 2023 roku w sali pod Muzami w pałacu Pod Krzysztofory odbyło się posiedzenie Rady Muzeum Krakowa. Udział w nim wzięli: dr Michał Niezabitowski, dyrektor Muzeum Krakowa, Jacek Salwiński, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Anna Śliwa-Suchowiak, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, oraz członkowie Rady Muzeum: prof. Piotr Dobosz, wiceprezes Komitetu Kopca Kościuszki, prof. Czesław Dźwigaj, Towarzystwo Strzeleckie Bractwo Kurkowe w Krakowie, Lili Haber, przewodnicząca Związku Krakowian w Izraelu (online), Elżbieta Kusina, przewodnicząca Federacji Stowarzyszeń Przewodnickich w Krakowie, Agata Wąsowska-Pawlik, dyrektor Międzynarodowego Centrum Kultury, Robert Piaskowski, pełnomocnik prezydenta miasta Krakowa ds. kultury, prof. Jacek Purchla, prezes Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, dr hab. Agnieszka Chłosta-Sikorska, prof. UKEN, dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej, prof. Łukasz Tomasz Sroka, przewodniczący Rady Dyscypliny Historia Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej, prof. Jan Świąch, dziekan Wydziału

Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr Violetta Rezler-Wasilewska, dyrektor Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu, Marcin Zdanowski, kierownik Działu Strategii i Rozwoju w Muzeum Okręgowym w Toruniu.

Przewodniczący Rady Muzeum Krakowa prof. Jacek Purchla przywitał uczestników posiedzenia. Po stwierdzeniu kworum głosowano i jednomyślnie przyjęto protokół poprzedniego posiedzenia Rady.

Dyrektor Michał Niezabitowski poinformował, że pod koniec maja 2023 roku prof. Mieczysław Rokosz złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Muzeum Krakowa. Zgodnie z ustawą o muzeach organizator Muzeum uznał za słuszne uzupełnienie składu Rady. Powołanie nowego członka spoczywa w myśl ustawy na organizatorze Muzeum, dyrekcji Muzeum, Radzie Muzeum lub środowiskach twórczych. Ze względu na fakt powołania w 2020 roku profesora Rokosza na wniosek dyrektora Muzeum Krakowa prezydent podjął decyzję o wskazaniu w jego miejsce nowego członka również przez Muzeum. Michał Niezabitowski poddał zatem ocenie Rady kandydaturę prof. Piotra Dobosza, profesora nauk prawnych, profesora nadzwyczajnego Wydziału Prawa i Administracji UJ i prodziekana tego Wydziału, zasłużonego w działaniach na rzecz prawnej ochrony zabytków, związanego swoją pracą i działalnością z Krakowem. Jest członkiem Polskiej Akademii Umiejętności – międzywydziałowych komisji interdyscyplinarnych, Komisji Rozwoju Miasta Krakowa, Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków (ICOMOS), Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, Towarzystwa Miłośników Historii Krakowa, Komitetu Kopca Kościuszki (wiceprezes), a także Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Rada owacjami przyjęła nową kandydaturę. Robert Piaskowski w imieniu prezydenta Krakowa wręczył prof. Piotrowi Doboszowi nominację do Rady Muzeum Krakowa.

Następnie dyrektor Niezabitowski przedstawił sprawozdanie z działalności Muzeum Krakowa w 2022 roku. Jak powiedział, w ubiegłym roku zrealizowano ważne muzealne inwestycje. Pierwsza to Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego oraz dwie wystawy stałe prezentujące historię twierdzy Kraków i krakowskiego harcerstwa. Projekt wprowadza nowoczesne rozwiązania, lecz nie narusza zabytkowej bryły budynku fortecznego. Prace były nadzorowane przez dyrektora Annę Śliwę-Suchowiak z ramienia Muzeum oraz Bogusława Kośmidera, trzeciego zastępcę prezydenta Krakowa ds. obsługi mieszkańców. Druga inwestycja to Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów (osobą prawną zarządzającą instytucją jest dyrektor Muzeum Krakowa, a jego pełnomocnikiem Monika Bednarek). Ważne wsparcie merytoryczne Muzeum KL Płaszów otrzymuje od prof. Łukasza Tomasza Sroki, przyszłego redaktora rocznika naukowego tej instytucji. Kolejna ważna inwestycja to Muzeum Nowej Huty i tu szczególnie podziękowania należy skierować do Roberta Piaskowskiego, dzięki któremu realizowane są działania zmierzające do

modernizacji i rozbudowy dawnego kina Światowid jako siedziby tego oddziału. W pozyskaniu funduszy z całą pewnością pomocny będzie wpis Nowej Huty na listę pomników historii, ułatwiający starania, przy wsparciu miasta, o środki z programu *Feniks*. Ważnym wydarzeniem w 2022 roku było otwarcie Sali Spotkań Krakowian Spotka na parterze pałacu Pod Krzysztoforą. Jest to miejsce spotkań organizacji społecznych zarejestrowanych (KRS) w Krakowie i działających na rzecz Krakowa. Wystawy czasowe w Muzeum cieszą się coraz większym zainteresowaniem, a co za tym idzie – frekwencją, jak m.in. wystawa *Wisła. Re-kreacja* i tradycyjnie pokonkursowa wystawa szopek krakowskich. W ramach działań naukowych Muzeum realizuje duży program *Socjotopografia Krakowa 1257–1939*, który ostatnio prezentowano Radzie. Rocznik naukowy „Krzysztofor” podniósł swoją punktację naukową z 20 na 40 pkt. Wciąż jednak Muzeum zabiega o jego większy prestiż i znaczenie wśród elitarnych czasopism naukowych. W kwestii edukacji Muzeum zmodyfikowało program *Muzeomanii*, wprowadzając nowe cykle, a wśród nich cieszący się coraz większym zainteresowaniem program dla szkół *Muzeum na wynos*, zajęcia dla miejskich przewodników *Przewodnik dla zaawansowanych 2.0*, zajęcia dla nauczycieli *Akademia dydaktyczna*. Z sukcesem kontynuowane są również miejskie debaty *DNA Krakowa* oraz inkluzywne zajęcia dla osób z niepełnoprakownościami *Kraków naprawdę dla wszystkich*. W celu sprawniejszego pozyskiwania dotacji i sponsorów Muzeum wzmocniło odpowiedzialny za te działania zespół, łącząc Dział Sprzedaży z Sekcją Pozyskiwania Funduszy. Przyniosło to już pierwsze wymierne korzyści w pozyskaniu dodatkowych środków finansowych. Frekwencja w 2022 roku wyniosła 950 655 osób. Jesteśmy zadowoleni z dochodów, które w sierpniu przekroczyły 2 miliony zł, a także z frekwencji, która w połowie roku wyniosła 650 tysięcy osób; liczymy, że rok 2023 zakończymy wynikiem 1 miliona zwiedzających. Z całą pewnością te dane cieszą zarówno muzealników, jak i organizatora, szczególnie w tak trudnych dla samorządów czasach.

Prof. Jacek Purchla podsumował, że różnorodność miejsc, zjawisk i problemów pokazuje, jak wielkim wyzwaniem jest realizacja działań Muzeum Krakowa. Dlatego warto pogratulować Muzeum ożywionej działalności badawczej, wystawienniczej i edukacyjnej.

W dyskusji jako pierwszy zabrał głos Marcin Zdanowski, który podkreślił, że jest pod wrażeniem pracy wykonanej przez Muzeum w 2022 roku. Jak powiedział, jest to czas przejściowy dla muzeów spowodowany pandemią oraz trudną sytuacją ekonomiczną w kraju, dlatego efektywnie prowadzone inwestycje i remonty, duża liczba pozyskiwanych nabytków i depozytów oraz rozbudowany program edukacyjny dowodzą sprawności i sprawczości Muzeum. To wynik konsekwentnego zarządzania, zgodnego z przyjętą strategią, sukcesywnie modyfikowaną pod wpływem zachodzących w kraju i na świecie zmian.

Według Agnieszki Chłosty-Sikorskiej różnorodna działalność Muzeum jest zauważalna wśród publiczności, a szczególnie w środowisku nauczycieli. Muzeum celnie

i szybko dostosowuje swoją ofertę do często obecnie zmieniającej się podstawy programowej w szkołach, a oferowane zajęcia przygotowywane są na wysokim poziomie. Na uznanie zasługuje wysoka frekwencja, zwłaszcza wśród nauczycieli.

Dr Violetta Rezler-Wasilewska wysoko oceniła od strony zarządczej realizowaną inwestycję, jaką jest Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów. Pogratulowała też dyrekcji pokładanego w pracownikach oddziałów zaufania i danie im dużej niezależności w działaniach, co przynosi dobre efekty.

Elżbieta Kusina złożyła w imieniu miejskich przewodników podziękowania za regularnie organizowane bardzo merytoryczne szkolenia dla przewodników oraz spotkania z kuratorami wystaw stałych i czasowych.

Rada jednomyślnie przyjęła sprawozdanie Muzeum Krakowa za rok 2022.

Dalsza część posiedzenia była poświęcona prezentacji i dyskusji nad najważniejszymi planami Muzeum Krakowa na rok 2024.

Dyrektor Michał Niezabitowski przedstawił prezentację z krótkim komentarzem. W 2024 roku przypadają dwie ważne dla Muzeum Krakowa rocznice – poinformował. – Pierwsza z nich to 125-lecie istnienia i tu zamiast pompacyjnych uroczystości Muzeum planuje wykorzystać potencjał partnerów społecznych, szczególnie tych licznie skupionych wokół Spotki. Drugie wydarzenie to 20. rocznica przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Chcemy świętować razem z innymi muzeami historycznymi z miast, które wraz z Krakowem stały się częścią Unii, tworząc razem wspólnotę dziedzictwa europejskiego. Ważnym filarem Muzeum jest działalność naukowa, dlatego prowadzimy sukcesywnie wieloletnie, interdyscyplinarne programy naukowe. Będziemy kontynuować program *Socjotopografia Krakowa 1257–1939*, będący namysłem nad ewaluacją i rewaloryzacją przestrzeni miasta w ciągu wieków. Prowadząc działania związane z interpretacją niematerialnego dziedzictwa Krakowa, planujemy serię wydawniczą *Atlas niematerialnego dziedzictwa Krakowa*. W 2024 roku ukaże się ważna, długo oczekiwana publikacja – *Leksykon Podgórze*, przygotowany przy udziale wielu specjalistów pod opieką dyrektora Jacka Salwińskiego. W zakresie wystawienniczym, zachęcani sukcesami frekwencyjnymi i medialnymi wystaw *Trzepaki*, *Reksio*, *Atari* oraz *Włodzisław Tetmajer. Siła barw i temperamentu*, planujemy kilka interesujących propozycji wystaw: o kobietach – wystawa *Siłaczki*, o obrzędowości – *Od wielkiego dzwonu. Świętowanie w Krakowie*, o muzyce i buncie – *Bunt w systemie. Muzyczne przestrzenie wolności 1945–89*, o wojnie – *Spirala zbrodni. Krakowianie na afiszach śmierci* i o dostępności – *Zmysłowe miasto*. Zamierzamy również rozwijać działania społeczne. Obecnie powstała nowa komórka – CDS (Centrum Działań Społecznościowych), prowadzona przez Kamila Stasiaka, do tej pory realizującego m.in. popularny wśród krakowian program *DNA Krakowa*. Nowa komórka ma budować kontakty z organizacjami społecznymi w myśl hasła *Łączy nas Kraków*. Ważnym działaniem będą dalsze prace nad interpretacją dziedzictwa rzeczno-

go w Krakowie oraz integrowanie środowisk rzecznych wokół Muzeum. Od dwóch lat Muzeum posiada w swoim zespole kustosa „w stopniu bosmana” – Mateusza Niemca, który zarządza należącym do Muzeum fragmentem wiślanego nabrzeża z siedmioma słupami cumowymi oraz galerią Szwajcarka. Z całą pewnością ogromne znaczenie dla Muzeum ma kwestia pozyskiwania muzealiów. Co roku przeznaczamy na ten cel kwotę około 300 tysięcy zł. Ważnym wsparciem w pozyskiwaniu zbiorów jest utworzony w 2018 roku, dzięki zaangażowaniu Katarzyny Olesiak, dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK, miejski fundusz interwencyjny, zapewniający dodatkowe środki finansowe w przypadku zakupu obiektów, które niespodziewanie pojawiły się na rynku (niestety fundusz został zawieszony z powodu pandemii). Taki przykładem może być próba zakupu wskazanego przez prof. Piotra Dobosza pucharu Cracovii z I Mistrzostw Polski (nie dokonano zakupu, gdyż MKiDN wskazało na prawdopodobieństwo pochodzenia przedmiotu z grabieży z czasów II wojny światowej). Obecnie Muzeum stara się o pozyskanie funduszy na zakup jednego z prezentowanych obecnie na wystawie obrazów Włodzimierza Tetmajera (kwota zakupu 400 tysięcy zł z wkładem własnym Muzeum w wysokości 30 proc.). Muzeum planuje także dalsze powiększanie kolekcji obrazów dwóch malarzy: Włodzimierza Tetmajera i Wojciecha Weissa.

Prof. Piotr Dobosz wyraził aprobatę dla przedstawionego programu, szczególnie w odniesieniu do wątku pozyskiwania zbiorów i relacji ze środowiskiem kolekcjonerskim. To bardzo wąska, ale też niezwykle chętna do ewentualnej współpracy z instytucjami kultury grupa. W kontekście planowanych wystaw wskazał na zbliżające się ważne rocznice krakowskich klubów sportowych Makabi Kraków i Jutrzenka, które mogą się stać dobrym tematem muzealnej ekspozycji.

Agata Wąsowska-Pawlik poprosiła o nieco szersze omówienie zagadnienia planowanej wystawy muzycznej, która, jej zdaniem, może mieć bardzo duży potencjał. Kilka lat temu Muzeum Śląskie zorganizowało ekspozycję poświęconą polskiemu rapowi. Wzbudziła ona duże zainteresowanie i przyciągnęła do muzeum nową grupę odbiorców.

W odpowiedzi dyrektor Jacek Salwiński powiedział, że scenariusz wystawy jest obecnie w trakcie tworzenia. Ma to być prezentacja świata muzycznego od lat czterdziestych do osiemdziesiątych XX wieku, w tym zderzenie z doświadczeniem komunizmu, wspomnieniowo-sentymentalny nurt i eksploracja czasów PRL-u, opowieść o buncie przeciwko systemowi w Nowej Hucie wyrażonym muzyką. Wystawa, pomimo granicy czasowej w latach osiemdziesiątych, będzie próbą dotarcia również do młodego widza oraz zaproszeniem mieszkańców do procesu jej tworzenia i dzielenia się własnymi opowieściami, wspomnieniami. Podstawą będą rozległe kwerendy i przemysłany program edukacyjny. Problematiczna może jedynie okazać się wciąż tymczasowa przestrzeń wystawiennicza niewyremontowanego budynku oddziału nowohuckiego.

Agata Wąsowska-Pawlik zaproponowała, aby wzorem MuFo wprowadzić na wystawę kody QR z playlistą najważniejszych utworów, która pozwoli bliżej zapoznać się widzom z muzyką prezentowanych czasów. W odniesieniu do planowanej jesienią przyszłego roku wystawy *Silacski* podsunęła pomysł połączenia w jakimś zakresie dwóch „kobiecych” inicjatyw – muzealnej wystawy z przyznawaną rokrocznie na wiosnę w Krakowie nagrodą im. Kazimierzy Bujwidowej (przyznawana czterem kobietom, których postawa i dokonania mają znaczący wpływ na otaczającą rzeczywistość).

Marcin Zdanowski uznał za interesujące zwrócenie się Muzeum w kierunku dziedzictwa rzeki, ta tendencja jest obecnie widoczna w kilku miejscach w Polsce. Pogratulował inicjatywy stworzenia przestrzeni społecznych spotkań Spotka oraz wyraził zainteresowanie planowaną wystawą *Zmysłowe miasto*.

Dr Violetta Rezler-Wasilewska zwróciła się z pytaniem, na jakim etapie jest plan wprowadzenia nowego programu inwentaryzacyjnego w Muzeum.

Michał Niezabitowski przypomniał, że w 1989 roku państwo nie wprowadziło do polskich muzeów wspólnego narzędzia inwentaryzacyjnego. Muzea samodzielnie zakupywały różne programy, m.in. Muzeum Krakowa pozyskało program Musnet. Program ten, który wciąż wykorzystuje wiele muzeów, przestał już spełniać oczekiwania. Z tego powodu Muzeum udało się znaleźć fundusze na realizację pierwszego etapu zmiany systemu inwentaryzacyjnego. W 2023 roku zostanie przygotowane wstępne zapytanie, a w kolejnym zapytanie ofertowe. Z całą pewnością będzie to duże wyzwanie finansowe dla instytucji, czego dowodem może być przygotowana w ostatnich tygodniach wycena nowego systemu dla krakowskiego Muzeum Narodowego w wysokości 2 milionów zł. Muzeum Krakowa obecnie nie posiada tak dużych środków.

Kontynuując ten wątek, Agata Wąsowska-Pawlik wspomniała o programie Xpertis, z którego korzysta Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.

Dyrektor Michał Niezabitowski poinformował, że obecnie główny inwentaryzator zbiorów rozmawia o zalecanych i wadach programów Xpertis w Wilanowie oraz Muzeum Narodowym w Krakowie. Jednak wspomniane programy, zakupione do konkretnych instytucji, będą wymagały odpowiedniego skonfigurowania do potrzeb Muzeum Krakowa, a to niesie za sobą dodatkowe koszty.

Prof. Jan Święch wskazał również interesujący system inwentaryzacyjny działający na Uniwersytecie Jagiellońskim. Obejmuje ponad 350 tysięcy jednostek muzealnych i służy do zarządzania dziedzictwem uniwersyteckim.

Przedstawiony plan na 2024 rok został jednomyślnie przyjęty przez członków Rady.

W ramach wolnych wniosków prof. Czesław Dźwigaj docenił szczególnie rozbudowane i różnorodne działania wystawiennicze, dzięki którym Muzeum tętni życiem i wciąż się rozwija. W Pałacu Krzysztofory swoje miejsce znalazły szopki krakowskie, a także wystawy czasowe, jak obecna ekspozycja prezentująca twórczość Włodzimierza Tetmajera. To jedna z pierwszych tego typu wystaw, która

przyciąga tak licznych zwiedzających. Tę atrakcyjność tematów wystaw czasowych należy utrzymać. Ważną funkcję w pałacu Pod Krzysztofory spełnia sala konferencyjna, reprezentacyjna sala Miedziana, która staje się pretekstem do zwiedzania i promocji całego pałacu.

Dr Violetta Rezler-Wasilewska zapytała o plany związane z jubileuszem 125-lecia Muzeum. Dyrektor Niezabitowski powiedział, że Muzeum jeszcze nie ma programu, jednak liczy na równie niezwykle wydarzenie, jak silent disco w Barbakanie w 2019 roku, impreza taneczna do muzyki inspirowanej wątkami krakowskimi i odgłosami miasta, która na 120-lecie zgromadziła blisko 4,5 tysiąca gości.

Robert Piaskowski podziękował w imieniu organizatora i prezydenta Krakowa za głosy doceniające działalność Muzeum Krakowa. Miasto cieszy się z rosnącej frekwencji i przychodów Muzeum, szczególnie w obecnej trudnej sytuacji samorządów. Przed Muzeum otwiera się wiele nowych możliwości, jak rozbudowujące się Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa oraz oddział działający we wpisanej jako pomnik historii Nowej Hucie.

Na zakończenie prof. Jacek Purchla raz jeszcze pogratulował nominacji prof. Piotrowi Doboszowi i podziękował uczestnikom za udział w posiedzeniu Rady.

Drugie posiedzenie Rady Muzeum Krakowa w 2023 roku odbyło się 5 grudnia w sali Baltazara Fontany w pałacu Pod Krzysztofory. W posiedzeniu udział wzięli: prof. Jacek Majchrowski, prezydent Krakowa, Katarzyna Oleśiak, dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, dr Michał Niezabitowski, dyrektor Muzeum Krakowa, Jacek Salwiński, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Anna Śliwa-Suchowiak, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Anna Bednarek, główny inwentaryzator Muzeum Krakowa, oraz członkowie Rady Muzeum: prof. Piotr Dobosz, wiceprezes Komitetu Kopca Kościuszki, prof. Czesław Dźwigaj, Towarzystwo Strzeleckie Bractwo Kurkowe w Krakowie, dr hab. Jacek Gądecki, prof. AGH, dziekan Wydziału Humanistycznego Akademii Górniczo-Hutniczej, Elżbieta Kusina, przewodnicząca Federacji Stowarzyszeń Przewodnickich w Krakowie, Agata Wąsowska-Pawlik, dyrektor Międzynarodowego Centrum Kultury, prof. Jacek Purchla, prezes Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, dr Violetta Rezler-Wasilewska, dyrektor Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu, prof. Łukasz Tomasz Sroka, przewodniczący Rady Dyscypliny Historia Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej, prof. Jan Święch, dziekan Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Stanisław Waltoś, wiceprzewodniczący Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Muzeów (ICOM), Marcin Zdanowski, kierownik Działu Strategii i Rozwoju w Muzeum Okręgowym w Toruniu.

Uczestników posiedzenia przywitał prof. Jacek Majchrowski, mówiąc: W przyszłym roku będziemy obchodzić 55-lecie powołania pierwszej Rady Muzeum, wówczas jeszcze Muzeum Historycznego Miasta Krakowa.

Przez ten cały czas do chwili obecnej Radę tworzą wybitni przedstawiciele kultury, nauki i sztuki, którzy swoją wiedzą i doświadczeniem wspomagają Muzeum. A jest ono wyjątkowe wśród polskich muzeów samorządowych, wiódące i największe, a przede wszystkim jedno z nielicznych przynoszących dochody. W ostatnim czasie przybyły nam nowe, interesujące inwestycje, jak pałac Pod Krzysztoforą czy Muzeum Harcerstwa. Chciałbym Państwu podziękować za wszystko, co Państwo zrobili dla Muzeum, pomimo przeciwności, jakimi była pandemia oraz wojna na Ukrainie.

Prof. Jacek Purchla, po przywitaniu uczestników, szczególnie prezydenta prof. Jacka Majchrowskiego i dyrektora Katarzyny Olesiak, stwierdził kworum. Podkreślił, że jest to dla niego ogromny zaszczyt móc prowadzić ostatnie posiedzenie Rady kończącej się kadencji. Następnie prezydent Jacek Majchrowski podziękował członkom za udział w pracach Rady i wręczył im okolicznościowe dyplomy.

Anna Bednarek zaprezentowała nowy, znaczący nabytek Muzeum Krakowa – obraz Włodzimierza Tetmajera *Chrystus w domu Marii i Marty, siostr Łazarza*. Jak powiedziała, jest on trwałym śladem ostatniej, dużej wystawy monograficznej poświęconej twórczości tego artysty, która była prezentowana w 2023 roku w Pałacu Krzysztofora. Obraz był prawdopodobnie po raz pierwszy prezentowany publicznie. Będzie go można jeszcze przez kilka tygodni zobaczyć w Krzysztoforach, a następnie docelowo trafi na wystawę stałą w oddziale Rydlówka. Jego zakup został dofinansowany ze środków MKiDN przekazanych z programu własnego Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów *Rozbudowa zbiorów muzealnych*. Całkowita wartość transakcji wyniosła 408 tysięcy zł, z czego około 63 proc., czyli 258 tysięcy zł, pochodzi z dofinansowania, a wkład własny Muzeum to 150 tysięcy zł. Obraz przedstawia scenę z Ewangelii, ukazaną zgodnie z manierą artysty w realiach bronowickich. Scena rozgrywa się przed bronowicką chatą, główne bohaterki ubrane są w stroje ludowe. Ta aktualizacja wątków biblijnych nie jest bardzo częsta w twórczości Włodzimierza Tetmajera. Dzieło jest niedatowane, jednak kuratorka wystawy Marta Marek datuje je na lata około 1910–1914 na podstawie analogii z innymi dziełami artysty. Dodatkowym atutem obrazu jest jego interesująca, potwierdzona proveniencja. Do około 1950 roku znajdował się w rękach rodziny. W tym czasie został ofiarowany przez żonę artysty Annę lub córkę Klementynę, żonę dr. Jana Rybickiego, adwokatowi Józefowi Winschowi. Był to wyraz wdzięczności za obronę Jana Rybickiego, chirurga i dyrektora Szpitala Powszechnego w Gorlicach, w procesie w 1948 roku za udzielanie pomocy partyzantom w czasie II wojny światowej. Cieszymy się z tego zakupu, który powiększył naszą kolekcję malarstwa, i planujemy włączyć obraz do stałej oferty edukacyjnej.

Przewodniczący Rady Muzeum Krakowa prof. Jacek Purchla rozpoczął swoje wystąpienie podsumowujące pracę Rady w latach 2020–2023 od przypomnienia, że początki kadencji Rady wiążą się z czasem pandemii. Muzeum Krakowa, uznawane w 2020 roku za „milionera” zarówno

w kwestii dochodów własnych, jak i frekwencji, stanęło wówczas przed widmem utraty stabilności, przede wszystkim finansowej. Muzealna Rada była wówczas świadkiem sprawnego przeprowadzenia Muzeum przez dyrektora Michała Niezabitowskiego przez ten niezwykle trudny okres oraz owocnej kontynuacji muzealnych inwestycji wbrew niesprzyjającej sytuacji finansowej. W tym czasie – kontynuował profesor Purchla – zakończono prace konserwatorskie i aranżacyjne w pałacu Pod Krzysztoforą. Podniesiono także z ruin fort Jugowice – to ważny precedens w Polsce uratowania od zniszczenia zabytku architektury militarnej i nadania mu nowej funkcji. Przygotowana wystawa stała, mająca nie tylko zasięg lokalny, ukazała Kraków jako macecznik polskiego skautingu. Ostatnia i jedna z najważniejszych inwestycji o znaczeniu międzynarodowym to Muzeum KL Płaszów. Stało się ono swoistym rzecznikiem racji stanu, opiekunem trudnej pamięci. Na końcu zwracam szczególną uwagę na nową strategię Muzeum na lata 2022–2027, w przygotowaniu której Rada miała również swój ważny udział. Znalazły się w niej tak ważne elementy, jak rozwijanie dotychczasowej misji Muzeum jako swobodnego laboratorium nowoczesnego muzealnictwa, czego wyrazem może być stworzenie pierwszego w Polsce Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa miasta. Muzeum jako instytucja, która nie tylko gromadzi i konserwuje zbiory, ale przede wszystkim pielęgnuje, rozwija i buduje bardzo różne narracje o dziedzictwie, naszą pamięć zbiorową i tożsamość. Muzeum w naszej kadencji wyrosło na ważny, autonomiczny ośrodek prowadzący własne badania naukowe, czego przykładem jest projekt *Socjotopografia Krakowa 1257–1939*, prowadzony przez badaczy miasta pod kierunkiem kuratora Muzeum prof. Zdzisława Nogi oraz dyrektora Michała Niezabitowskiego. To wszystko, o czym wspominam, co dzieje się w Muzeum Krakowa, dociera do różnorodnych grup mieszkańców Krakowa przez rozbudowaną działalność edukacyjną i liczne nowe, nowatorskie programy, jak *DNA Krakowa*. W ostatnich latach Muzeum stało się zupełnie nową instytucją w kwestii jakości i siły oddziaływania, a także jeżeli chodzi o poziom frekwencji. Konferencja CAMOC *Masz prawo do miasta*, której organizatorem w 2021 roku było Muzeum Krakowa, uświadomiła nam, że instytucja jest ważnym graczem w grupie najbardziej kreatywnych i innowacyjnych muzeów miejskich w Europie.

Dyrektor Michał Niezabitowski podziękował Radzie za pomoc w wyznaczaniu kolejnych kamieni milowych w działalności Muzeum, a także za ciepłe słowa, pozytywnie podsumowujące pracę Muzeum w tej kadencji. 15 grudnia spotkamy się z załogą na świątecznym spotkaniu, na którym postaram się przekazać Państwa opinie. Wszystko, o czym Państwo wspominali, to bezsprzecznie zasługa całego zespołu muzealników – stwierdził. – Dzięki bardzo dobrym tegorocznym wynikom finansowym, które przekroczyły wyniki z 2019 roku, będę miał również okazję wręczyć pracownikom nagrody roczne. Warto do słów przedmówców dodać, że z frekwencji na poziomie 1,3 miliona osób w 2020 roku spadliśmy do poziomu 350 tysięcy osób, a pandemiczny lockdown przyniósł spadek muzealnych dochodów

o 68 proc. Chciałbym jeszcze raz podziękować miastu za pomoc – bez wzrostu dotacji podmiotowej o 3 miliony zł w tym trudnym czasie oraz bez rygorystycznego programu oszczędnościowego nie udało się nam domknąć budżetu. Dziękujemy! W czasie globalnych zmian, jakie przyniosła pandemia, uświadomiliśmy sobie, że to najlepszy czas, aby zastanowić się nad strategicznymi celami naszego Muzeum. Dziękujemy Radzie za pomoc w stworzeniu nowej strategii, którą obecnie konsekwentnie realizujemy. W czasie trwania kadencji dokonało się wiele zmian, jedne zakończone sukcesem, inne, jak działalność w sieci, wymagające jeszcze zastanowienia. W czasie pandemii otworzyliśmy ważną partycypacyjną wystawę *Współlistnienie*, będącą reakcją na współczesne wydarzenia w mieście. Na Wieży Ratuszowej uruchomiliśmy XV-wieczny dzwon Gwałtowny zwany Bolesławem, który od czasu pandemii oznajmia ważne w mieście wydarzenia. Przywróciliśmy na fasadę pałacu Pod Krzysztofory rzeźbę św. Krzysztofa i, co niezwykle w ostatnim czasie, jako jedna z nielicznych została przyjęta w przestrzeni miasta bez kontrowersji. Dziękujemy prof. Czesławowi Dźwigajowi za pomoc w przeprowadzeniu konkursu na jej projekt. Rozpoczęliśmy też ważny program naukowy o socjotopografii Krakowa. W 2021 roku zakończyliśmy prace konserwatorskie w Krzysztoforach, otworzyliśmy Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa w Domu pod Krzyżem (liczymy na restaurację budynku w 2026 roku), a także stworzyliśmy własną przystań z galarem Szwajcarka (ufundowany z funduszy szwajcarskich), w której interpretujemy dziedzictwo rzeki i flisaków. Na tej pływającej jednostce w pandemicznym roku Lajkonik pokonywał miasto. W 2022 roku zamknęliśmy listę działań strategicznych dzięki Państwu akceptacji, otworzyliśmy nowy oddział w forcie 52a Jugowice z Muzeum Harcerstwa, za co dziękuję przede wszystkim dyrektor Annie Śliwie-Suchowiak. W tym też czasie podpisano umowę z Ministrem Kultury na dotację inwestycyjną i rozstrzygnięto konkurs na projekt wystawy stałej w Muzeum – Miejscu Pamięci KL Płaszów. Otworzyliśmy Salę Spotkań Krakowian Spotka, która okazała się ważnym miejscem na mapie Krakowa, gdzie spotykają się różne społeczności. Rok 2023 to wpis Nowej Huty na listę pomników historii, dzięki czemu Muzeum mogło wystąpić z wnioskiem o dotację na remont kina Światowid, siedziby oddziału nowohuckiego, do programu dotacyjnego *Feniks*. Wiosek, w którym aplikujemy o 78 milionów zł, przeszedł pozytywnie ocenę formalną i jest wysoko oceniany, co dobrze rokuje. Otworzyliśmy także dwie wystawy czasowe godne zauważenia – *Trzepaki, Reksio, Atari* w Muzeum Nowej Huty i *Włodzimierz Tetmajer. Siła barw i temperamentu* w Pałacu Krzysztofory. Uczestniczyliśmy w procesie opracowania i byliśmy współwydawcą wraz z Biblioteką Kraków *Encyklopedii Krakowa* pod redakcją naukową prof. Jacka Purchli, a także wznowiliśmy popularne czasopismo dla dzieci „Krzysztoforek”. W czasie trwania kadencji udało się też zrealizować kilka projektów ze środków pozyskanych ze źródeł zewnętrznych (Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych), jak: wystawy czasowe *Wiśła. Re-kreacja* i *Maszyneria teatru*, projekty *Zachowanie tradycji szopkarstwa krakowskiego*, *Korowód tra-*

dycji. Pochód Lajkonika na tle krakowskiego roku obrzędowego i projekt dostępnościowy *Ustłyszmy się! Dostępne Muzeum Krakowa*, a także dokonaliśmy zakupów dzieł sztuki w celu rozbudowy regionalnej kolekcji dzieł sztuki współczesnej Muzeum Krakowa. W czasie pandemii zrestrukturyzowaliśmy jedną z komórek Muzeum, dzięki której z coraz większym sukcesem pozyskujemy środki zewnętrzne i nowych sponsorów. Opinie Rady obecnej kadencji były dla nas bardzo istotne, jak np. w przypadku muzealnej strategii czy fundacji rzeźby *Miedzianny*, przekupki krakowskiej, na fasadę Muzeum od strony placu Szczepańskiego. Dziś zwracamy się jeszcze o jedną opinię w sprawie nowej polityki gromadzenia zbiorów.

Otwierając dyskusję o działalności Muzeum Krakowa w latach 2020–2023, Marcin Zdanowski powiedział, że Muzeum Krakowa jest liderem wśród muzeów w Polsce, a środowisko muzealne od lat obserwuje inspirującą działalność i inicjatywy realizowane przez Muzeum. Zwrócił uwagę na trzy istotne elementy, które jego zdaniem powinny być rozwijane w perspektywie kolejnych lat. Pierwszy to społeczna odpowiedzialność muzeów, którą można dostrzec w działalności Spotki oraz Centrum Działań Społecznościowych. Drugi element to aktywność i szybkie reagowanie na zmieniającą się rzeczywistość. Niewiele muzeów zareagowało tak szybko na wydarzenia pandemii, jak Muzeum Krakowa, przygotowując projekt, jakim była wystawa *Współlistnienie*. Jako muzea nie możemy już czekać, aż pewne wydarzenia nabiorą patyny i kurzu, musimy szybko reagować na zachodzące zmiany – podkreślił Marcin Zdanowski. – Trzecia rzecz, najważniejsza w mojej ocenie, to stała i konsekwentna realizacja zarządzania zgodnie ze strategią, która ułatwia bieżący ogląd i planowanie rozwoju instytucji. Od kilkunastu lat przyglądam się z podziwem strategicznym działaniom Muzeum.

Prof. Czesław Dźwigaj zauważył, że kontynuując trwający od 2004 roku dynamiczny rozwój Muzeum, warto położyć nacisk na kilka spraw. Odnosnie do zakończonej sukcesem wystawy Tetmajera należy zwrócić uwagę, jak istotne są indywidualne wystawy wybitnych twórców Krakowa, które odbijają się głośnie echem w całej Polsce – powiedział. – Warto ten temat rozwijać w szerszym aspekcie, szczególnie że w wyremontowanym Pałacu Krzysztofory jest, obok wystawy szopek, przestrzeń na coroczną organizację ekspozycji prezentujących kolejne ważne osobowości Krakowa. Druga rzecz to tocząca się przed kilku laty burzliwa dyskusja o zmianie nazwy Muzeum. Z perspektywy czasu uważam, że pod nową nazwą Muzeum Krakowa otworzyło nowe, częściowo już wykorzystywane furtki, ale jest jeszcze wiele dróg do odkrycia. Jedną z nich jest stworzenie przestrzeni dla współczesnych twórców Krakowa, prezentującej ich dorobek mieszkańcom i turystom. Trzecia rzecz – warto w kolejnej kadencji zwrócić większą uwagę na oddział Celestat. Przestrzeń muzealna prezentująca tradycje obronności miejskiej to ewenement w Europie.

Dr hab. Jacek Gądecki podkreślił, że Muzeum kładzie nacisk na kwestię prawa do miasta, co realizuje nie tylko w obszarze teoretycznym (konferencje naukowe, dyskusje),

ale też w wymiarze praktycznym. Godną uwagi rzeczą jest – kontynuował – sprawa odzyskiwania teraźniejszości, co szczególnie widoczne było w czasie pandemii, ale także w dyskusji na temat miejskości i mieszczańskości. To dźwignia do funkcjonowania współczesnych muzeów i jest to kierunek bardzo słuszny. Utworzenie miejsca spotkań, miejsca trzeciego, oddania przestrzeni mieszkańcom – to doskonały punkt na mapie Krakowa. Z dumą właśnie tutaj w Sali Spotkań odbierałem z córką puszkę na WOŚP. Chciałbym również zwrócić uwagę na motywy Wisły i odzyskiwania jej dla mieszkańców. To wyjście poza silnie kulturowo osadzoną dychotomię natura – kultura. Dla strategii miasta Krakowa ważna jest przestrzeń zielona i przestrzeń spotkania, co można wykorzystać w dalszej perspektywie. Temat Muzeum Krakowa powrócił ostatnio w mojej rozmowie z menedżerką Wesolej w kontekście oddawania tożsamości dzielnicom i budowania mniejszych narracji. Nawiązując do słów profesora Dźwigaja dotyczących przestrzeni dla współczesnych twórców, sądzę, że istotne byłoby też pamiętanie o rzemieślnikach miejskich. Mogliby oni stanowić nowy punkt wyjścia do tworzenia programów społeczno-miejskich o historycznym podłożu, które mogłyby pomóc Muzeum wyznaczać nowe terytoria rozwoju i tworzyć nową siatkę powiązań społecznych.

Prof. Łukasz Tomasz Sroka ocenił, że w analizowanym okresie rozwoju Muzeum Krakowa jednoznacznie utrzymało pozycję czołowej instytucji, która realizuje i integruje inicjatywy kulturalne i naukowe związane z historią oraz kulturą Żydów. Jest to znakomita część dziedzictwa naszego miasta. Muzeum doskonale w tym zakresie współpracuje z innymi instytucjami, jak Instytut Judaistyki UJ, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej. Konkretnym przykładem może być znakomita wystawa *Zanim urosły mury. Żydzi w Podgórzu* w Muzeum Podgórza, która połączyła historię Żydów z lokalną historią i tożsamością Podgórza. Zarówno wystawa, jak i katalog zostały bardzo wysoko ocenione, czego przykładem może być rekomendacja w biuletynie Związku Krakowian w Izraelu, rozesłana na cały świat.

Prof. Piotr Dobosz powiedział: Ważne według mnie jest utrzymanie kilku istotnych kierunków rozwoju Muzeum Krakowa. Po pierwsze, segmentu strukturalno-organizacyjnego, ale i mobilnego w zakresie działalności Muzeum. Niewątpliwie z jednej strony jest to tradycja, czyli muzeum klasyczne, z drugiej strony muzeum narracji, a także różne, często nie do końca sprecyzowane działania na rzecz opowieści o Krakowie. Drugim ważnym elementem, istotnym dla każdej struktury organizacyjnej, jest aspekt personalny – rozbudowa kadr i zespołu zewnętrznych współpracowników. Trzecia kwestia dotyczy obszaru łączącego wątki tradycyjne z wątkami nowoczesnymi. Niekoniecznie musiałby być to odrębny oddział, ale niewątpliwie Kraków zasługuje na narrację dotyczącą wypoczynku w Krakowie, turystyki i sportu.

Zdaniem Elżbiety Kusiny Muzeum Krakowa to przede wszystkim przestrzeń edukacji krakowian, od najmłodszych do seniorów. Sala Miedziana wielokrotnie nie może pomieścić uczestników licznych wydarzeń edukacyjnych

w Muzeum – podkreśliła. – Krakowianie chętnie doksztalcają się, odkrywając miasto na nowo, czego przykładem może być zainteresowanie wystawą przypominającą o wpisie Krakowa na listę UNESCO czy coroczną ekspozycją szopek. To wydaje się istotnym kierunkiem dalszego rozwoju instytucji.

Dr Violetta Rezler-Wasielewska zwróciła uwagę na istotny dla niej fakt, że w strategii Muzeum Krakowa niewiele jest obszarów, które uchodzą uwadze instytucji. Jeśli nie ma jakichś aktywności, które by uderzyły spektakularnymi wydarzeniami, to tylko dlatego, że one czekają na swoją kolejność i są starannie przygotowywane – podkreśliła. – Wytyczone kierunki i przemyślane zadania w strategii są gwarancją dalszego rozwoju Muzeum.

Agata Wąsowska-Pawlik, sąsiadka z krakowskiego Rynku, jak sama o sobie powiedziała, pogratulowała przede wszystkim spektakularnego powrotu Krzysztoforów na krakowski Rynek, które na czas wieloletniego remontu zniknęły z kulturalnej mapy Krakowa. Gratuluję energii, zaangażowania i sukcesu widocznego w statystykach i w liczbie sprzedanych biletów – powiedziała – a także wspomnianej stałej i tłumnej obecności nie tylko turystów, ale przede wszystkim krakowian. Muzeum utrzymuje doskonały balans pomiędzy turystami a mieszkańcami Krakowa i umiejętnie przypomina o swojej obecności w przestrzeni miasta.

Dr hab. Jacek Gądecki podkreślił, że w słowach przedmówców wielokrotnie powracał wątek zarządzania, które można uznać za istotny sukces Muzeum w ostatnich latach. Umiejętność powrotu po wielu latach nieobecności do świadomości mieszkańców, co widoczne jest we frekwencji, a także umiejętność budowania zadań strategicznych i dopinania budżetu, zarządzania dużym zespołem nie jest powszechna wśród muzeów. Warto poddać go zatem swoistej refleksji czy też autorefleksji, aby nie tylko doskonalić siebie, ale też uczyć inne instytucje. To też może być przyczynkiem do szeroko pojętych badań nad udziałem muzeum w kulturze czy aspektu menedżerskiego w działaniu instytucji. Wynikiem badań mogłoby być pozyskanie mierzalnych wskaźników oraz stworzenie narzędzi do skutecznego zarządzania i ewaluacji działań. To może być ciekawy aspekt w naukowym obszarze działalności Muzeum Krakowa i jego pracowników.

Prof. Stanisław Waltoś zakończył dyskusję słowami: Wszystko właściwie zostało już powiedziane, choć zabrakło mi jeszcze jednego w tych wypowiedziach – słów uznania pod adresem Muzeum, zarówno dla dyrektora Niezabitowskiego, jak i całej załogi Muzeum. Był to wyjątkowo trudny okres, zaczynający się od katastrofy w roku 2020 i zwycięskiego wychodzenia przez kolejne lata z tego nieszczęścia. Jestem pełen uznania wobec tego, co zostało zrobione. Dla mnie symbolicznym pozytywnym finałem wyjścia z pandemicznej zapaści instytucji jest znakomita wystawa poświęcona Włodzimierzowi Tetmajerowi, postaci tak ważnej dla dziejów i kultury Krakowa. Gdy się patrzy na te cztery i jeszcze poprzednie lata, to okazuje się, że spór o nazwę Muzeum nie był bez powodu. Sądzę, że skrócenie nazwy okazało się bardzo trafne, bo jest to Muzeum całości Krakowa, we

wszystkich aspektach jego istnienia. Dziękujemy jako Rada dyrektorowi i całemu zespołowi za wszystkie działania zrealizowane w ciągu ostatnich lat.

Dyrektor Michał Niezabitowski podziękował za słowa uznania, a przede wszystkim za wskazanie kierunków dalszego rozwoju i nowych wyzwań dla Muzeum, jak np. kwestia współczesnego mieszczaństwa. Szczególnie dziękuję profesorowi Waltosiowi za tak ważne słowa pochwały dla całego Muzeum, które z całą pewnością przekażę zespołowi na najbliższym świątecznym spotkaniu – powiedział. – W Państwa wypowiedziach pojawił się problem, który w tej kadencji Rady nie został rozwiązany, a który jest istotny w dalszej perspektywie. Chodzi o oddział Celestat. Budynek wymaga przede wszystkim generalnego remontu, jednak władze Krakowa kategorycznie nie wyrażają zgody na zainwestowanie środków trwałych we własność prywatną, należącą do Towarzystwa Strzeleckiego Bractwo Kurkowe w Krakowie. Kwestia ta z pewnością będzie analizowana w kolejnej kadencji Rady Muzeum.

Po zakończeniu dyskusji przyjęto protokół posiedzenia Rady Muzeum Krakowa 25 września 2023 roku.

Ostatnim punktem była prezentacja dokumentu opisującego zasady prowadzenia nowej polityki gromadzenia zbiorów Muzeum Krakowa w celu poddania go pod opinię Rady. Główny inwentaryzator Anna Bednarek poinformowała, że omawiany dokument został przygotowany w 2023 roku, jednak nie jest pierwszym tego typu opracowanym przez Muzeum. I kontynuowała: Pierwsza polityka gromadzenia, stworzona w 2014 roku, wymagała okresowej rewizji i aktualizacji na podstawie doświadczeń, praktyki muzealnej i nowej strategii Muzeum. Polityka gromadzenia nie jest obowiązkowym, wymaganym przez przepisy prawa dokumentem. Staje się ona jednak coraz bardziej powszechna w muzeach i jest rekomendowana przez Narodowy Instytut Muzeów oraz dodatkowo punktowana w procesie przyznawania muzealnych dotacji. Jest to dokument, który określa, jakimi kryteriami dana instytucja kieruje się w powiększaniu zbiorów muzealiów. W pierwszym dokumencie stworzyliśmy katalog braków oraz potrzeb, który zakładał wizję kompletności kolekcji. Naszym dążeniem było uzupełnianie luk w celu stworzenia kompletnych zbiorów. Jednak, tak jak wspomniał prof. Stanisław Waltoś, sama nazwa instytucji wskazuje, że zakres naszego zainteresowania jest na tyle szeroki, że typowanie konkretnych braków jest drogą donikąd i pułapką. Z pewnością wiele artefaktów ważnych z punktu widzenia narracji o Krakowie trudno będzie zakwalifikować do jakiegokolwiek katalogu tak rozumianego dokumentu. W praktyce wizja uzupełniania wykreowanych przez nas konkretnych katalogów nie sprawdzi się. Dlatego przyjeśliśmy założenie, że obecnym kryterium dla nas jest szeroko rozumiany związek danego obiektu z Krakowem na wielu płaszczyznach, m.in. przez miejsce powstania, autora, osoby z nim związane czy ważne dla miasta wydarzenie. Komisja Nabytków Muzealnych dodatkowo posługuje się kryteriami stosowanymi w innych instytucjach, jak walory estetyczne, ekspozycyjne, edukacyjne danego obiektu, stan zachowania czy

prawa autorskie. W dokumencie znalazł się ogólny zarys procedury pozyskiwania muzealiów, spis zasad, jakimi kierujemy się przy pozyskiwaniu zbiorów, wytyczne dotyczące praw autorskich, zasady postępowania z zabytkami archeologicznymi. Dodatkowo zamieściliśmy w nim zarys historii kolekcji oraz wskazaliśmy związek nowego dokumentu z innymi aktami prawnymi, jak strategia muzealna. Zakładamy, że następna aktualizacja polityki gromadzenia zbiorów nastąpi wraz z aktualizacją strategii w 2027 roku, chyba że zaistnieją inne ważne okoliczności, które wymagałyby wprowadzenia korekt we wcześniejszym okresie. Bardzo prosimy Państwa o uwagi dotyczące przedstawionego dokumentu i Państwa akceptację.

Prof. Jan Świąch podkreślił, że podobny dokument jest rzadkością w większości instytucji muzealnych w Polsce. W bibliotekach i archiwach są ustalone bardzo precyzyjne zapisy, co i jak kolekcjonować, aby zapewnić kompletność zbiorów. Natomiast w muzeach tę odpowiedzialność i swobodę władzę zostawiono muzealnikom. Faktycznie, każda z instytucji powinna dogłębnie przeanalizować nie to, co zbiera, lecz perspektywiczną politykę kolekcjonowania. Przedstawiony dokument jest zgodny z dziś już zapomnianym dokumentem – Dekalogiem Kolekcjonera. Opisano w nim zarówno wszelkie procedury formalne, jak i wyznaczniki kwalifikacji obiektów do kolekcji. Wskazano też kilka istotnych elementów, jak możliwość stworzenia listy transferowej obiektów niespełniających wymogów polityki gromadzenia, które mogą być wymienione / przekazane do innych, bardziej odpowiednich instytucji. Dodatkowo otwarto się na kolekcję współczesności, która posiada dość skomplikowaną formułę, rozpoczynając się od procesu badawczego. Ważnym elementem jest podkreślenie konieczności szybkiego reagowania na zjawiska zachodzące we współczesnym świecie, które są warte udokumentowania, również w formie materialnych artefaktów. Niekiedy wspomniane artefakty wydawać się mogą banalne i nieatrakcyjne wizualnie, ale przy odpowiedniej oprawie badawczej mogą być cennym elementem muzealnych prezentacji. Przykładem może być wystawa *Współistnienie* czy prezentacja banerów ze strajku kobiet. Gratuluję tak opracowanego, cennego dla Muzeum dokumentu, ponieważ kolekcja dla muzealników jest nieustająco najważniejsza, a bez niej muzea nie mogłyby w pełni funkcjonować. Chciałbym również podkreślić, że ostatnie lata to czas rozwoju naukowego Muzeum, co znajduje odzwierciedlenie w projektach, wydawnictwach, a przede wszystkim stopniach naukowych pracowników. Część powstałych w ostatnim czasie doktoratów jest na wysokim poziomie, wnosząc dużo ciekawych wątków do myśli muzealniczej w Polsce i wiedzy o Krakowie. Interesujące byłoby stworzenie serii wydawniczej doktoratów Muzeum Krakowa.

Prof. Jacek Purchla zarządził głosowanie nad przyjęciem przedstawionego dokumentu i Rada jednomyślnie go zaakceptowała.

W ramach wolnych wniosków prof. Czesław Dźwigaj wspomniał o powołaniu pierwszej Rady Muzeum Historycznego Miasta Krakowa oraz Michała Niezabitowskiego na nowego dyrektora tej instytucji w 2004 roku. Z czasem

Muzeum rozrosło się w niezwykle, różnorodny kombinat, z dużym zespołem współpracującym na różnych polach. Przełomowym momentem był z pewnością rok 2007 i obchody 750. rocznicy lokacji Krakowa, podczas których wiodącym podmiotem w mieście było właśnie Muzeum Krakowa. Pomimo obaw z powodu bardzo rozbudowanej struktury organizacyjnej Muzeum przez minione 19 lat stało się silną i ważną na mapie Polski instytucją i liderem muzealnictwa, czego serdecznie gratuluję.

Prof. Jacek Purchla poinformował, że otrzymał upoważnienie prezydenta Jacka Majchrowskiego, po 22 latach pracy

kończącego urzędowanie, do przedłożenia na dzisiejszym posiedzeniu projektu uchwały, w której Rada Muzeum rekomenduje Michała Niezabitowskiego do dalszej pracy na stanowisku dyrektora Muzeum Krakowa. Następnie przewodniczący odczytał tekst projektu uchwały, który Rada przyjęła przez akklamację.

Zamykając posiedzenie, prof. Jacek Purchla podziękował wszystkim członkom Rady kończącej się kadencji za cztery lata wyjątkowej, inspirującej i owocnej pracy w trudnym, pandemicznym okresie.